ХРИСТОСЪ ВОСКРЕСЪ!

Святі Жены при гробѣ Исуса.

Малюнокъ А. Ендера.

Великдень.

Великдень! На дворѣ ще темно, але въ маленькôй, сѣльскôй церковци вже горить свѣтло. Посередъ церкви на стôльци плащениця; кôлькохъ людей перешептуесь и ходять на пальцяхъ — се церковники. Прийшло кôлька мущинъ и жѣнокъ, поклякали, молять ся; за хвильку прийшло знову кôлька, а хтобъ выглянувъ на дворъ, на село, побачивъ бы громадки тѣней якъ спѣшать въ напрямѣ до церкви. Се люде, що йдуть на „воскресеніе". Церковь скоро наповняесь — вкôнци начинаесь богослужене, обхôдъ, дзвонене, стрѣлянина, а понадъ те все несесь могучій спѣвъ зъ кождои груди: „Христосъ воскресъ!"

Народъ вдоволеный та веселый, а коли ще пôсля посвяченя пасокъ засяде зъ родиною до свяченого, то здаесь не знати що вôддавъ-бы за сю радôсну хвилю.

Великдень! Чогось не спить ся днесь нашôй газдини. Цѣлу нôчь перевертаесь та стогне. И мужови спати не дае. Вкôнци встала зъ постелѣ хочь ще рано тай Великдень, не годить ся нѣчого робити.

— Що тобѣ Насте? питае мужь, хора чи що такого?

— Нѣ, нѣчого менѣ не бракуе.

— Шпортае щось по хатѣ, нѣбы одягаесь, знову одягъ зъ себе скидае, знову накладае — вкôнци вый шла на дворъ. Пôднявъ ся и газда, бо и вôнъ якось мовь не свôй чуе ся. Бупѣмъ то не знае що Настѣ бракуе, а то и его коло серця млоить, що залѣзъ у корчѣ канадійскѣ тай сидить як той медвѣдь въ гаврѣ: нѣ де выспов ѣдатись, нѣ до церкви пôти, нѣ паску кому посвятити. Та мусить якось чинитись бодай передъ жѣнкою, що ему не тее,божь вôнъ хлопъ, не баба..

Прийшла жѣнка назадъ до хаты, нѣбы на когось люта. То симъ то тимъ кине, то те потрутить, а далѣ якъ не заведе: „А бодай я була не дочекала тои Канадоньки бачити"... тай залялась слезами. Побудились дѣти тай собѣ за нею заводити, а газда, котрому також слезы въ очахъ стали, щобъ не розричатись — хапъ за капелюхъ, тай выбѣгъ зъ хаты.

Великдень! Рано. Затрубила фабрика. Въ понурыхъ, обдертыхъ, брудныхъ каменицяхъ передмѣстя счинивъ ся рухъ. Се робучій народъ зрываесь на ноги. На „тапфлорѣ" въ однôмъ изъ найзаднѣйшихъ „бедрумôвъ" иде така бесѣда:

— Джанъ, и ты днесь идешь до роботы?

— Ба якъ, треба ити.

— Аджекъ грѣхъ, Великденъ.

— Я знамъ, та я зъ того не можу. Басъ гваривъ, що якъ не прийду, то ми дастъ „сака".

— Я мыслѣла, же хоцъ неска пôду до церкви.

Замовкли. По якôмсь часѣ мужь бере динерку въ руку, цѣлуе жѣнку и спячѣ еще дѣти та сходить темными, вузкими, скрипливими сходами въ долину, щобы прилучитись до товпы зложенои зъ такихъ якъ и вôнъ невôльникôвъ, чорноробучихъ.

Мѣжь тымъ жѣнка прислухуесь якійсь часъ у дверей его крокамъ, почѣмъ замикае дверѣ и хлипае до подушки, щобъ дѣтей не збудити.

Великдень! Вже паска посвячена, вже й по вôдправѣ. Народъ попоѣвъ пасхи „великои та красной", закусивъ ковбасы, та шинки, а щобъ радôсть була повна, зайшовъ до салону. Краянôвъ тьма-тьменна: аджежь се не проста собѣ недѣля а Великдень. Тай лѣесь чарка за чаркою у горла, що черезъ пôстъ спôнѣли, а при чарцѣ и бесѣда йде не тяжко и серце приязне, щире. Навить вороги братають ся.

При однôмъ кôнци бары, коло сплювачки, стоять разомъ москвофулъ зъ радикаломъ. Передъ ними два великѣ „скунеры" пива, надъ ними хмара дыму зъ цигарôвъ. Лиця въ нихъ червенѣ, капелюхи на бакиръ. Кôлька мѣсяцѣвъ тому, ба нѣ, кôлька днѣвъ тôлько, оденъ на другого и не поглянувъ бы, а днесь? Стоять собѣ оденъ побôчь другого, обнимають ся и цѣлують.

— Нѣ, кумічку — говорить оденъ, чкаючи — я васъ все мавъ за доброго чловека, але знате...

— А я васъ нѣ? Бай ґали, тажь мы разомъ упѣ пасли, а кедъ мы пришли до Гамерики...

— Тажь я знамъ добрѣ, вы мі гото анѣ не гварте, лемъ то мі ся не подабать, жи вы за тоту „Краіну" такъ барзъ стоите...

— „Краіну?" Ну, а вы пропто зъ „москвофуломъ" тримате?

— Кумічку любый, вѣрте мі або не вѣрте, а я тамъ за тымъ барзъ не лечу. Я чловекъ худобный, то жибы ми басъ давъ добру роботу — то гей! А тамъ...

— Тай я такъ повѣдамъ.

— Ну, то теразъ ми си олрайтъ. Дайте писка...

Мала перерва. Йдуть новѣ „скунеры".

— То вшитко лемъ тоты казеты наробили!

— Котры?

— Ба вашы.

— Ой брешете, кумічку...

— Я брешу?...

Тутъ бренькôтъ розбитои склянки давъ знакъ, що почалась баталія. Розумѣесь, що вдареный не дарувавъ, и собѣ спробувавъ твердôсть склянки на головѣ кума.

На другій день кумове пофіксовали оденъ другого, бо заплатили у скваера по 20 долярôвъ.

Вôдъ сеи поры знову ворогують мѣжь собою, доки опять не зôйдуть ся на другій Великдень при барѣ...

Послѣднӣ днѣ туземного житя Исуса.

Зрада Юды.

Жидôвска рада зôбралась въ Палатѣ архіерея Кайфы въ Єрусалимѣ. Деякѣ радили споймати Исуса силою и убити, але другѣ були сему противнѣ, боячись, щобы приклонники Исуса не стали въ Єго оборонѣ и не увôльнили Єго. Коли такъ старшина жидôвска нарaджувалась що робити, увôйшовъ до галѣ оденъ зъ апостолôвъ Исуса — Юда Искаріотскій. Вôнъ поспитавъ старшину жидôвску, що ему дадуть, если вôнъ выдасть имъ Исуса. Архіереѣ втѣшились дуже зъ такого обороту справы и услужности Юды и радо приобѣцяли ему заплатити за Исуса трийцять срѣберниковъ — цѣну по якôй продавали тогдѣ звычайныхъ невôльниковъ.

Слѣдуючого дня питали ученики Исуса де будуть ѣсти Пасху, а Исусъ пôславъ Петра и Ивана, щобы приготовили комнату на спôльну вечеру.

Послѣдна вечера.

Пôдъ вечѣръ выбравъ ся Исусъ вразъ зъ Апостолами зъ Витаніи до Єрусалима, щобы тамъ спожити разомъ Пасху, въ комнатѣ на се приготованôй. Коли засѣли при столѣ, сказавъ Исусъ: „Справдѣ говорю вамъ, що оденъ зъ васъ, що ѣсть зо мною, зрадить мене". Сї слова затрѣвожили учениковъ и они по черзѣ питали Исуса: „Господи, чи се я?"

Найблисше Исуса, зъ головою спертою на Єго грудяхъ, бувъ улюбленый ученикъ Иванъ; того попросивъ Петро, щобы спитавъ Исуса, хто сей зрадникъ. На питане Ивана Исусъ вôдказавъ: „Се той кому подамъ хлѣбъ умоченый въ начиню". Опôсля взявъ кусень хлѣба, умочивъ єго въ сосѣ зробленôмъ зъ дактилѣвъ, фіґъ и оцту и подавъ Юдѣ Искаріотскому. Юда взявъ хлѣбъ и також поспитавъ, чи се вôнъ мае бути зрадникомъ, на що Исусъ вôдповѣвъ: „Що робишь, роби скоро". По сѣмъ Юда сейчасъ вышшовъ, а була нôчь.

Осторога Петра.

По выходѣ Юды, Исусъ продовжавъ свою бесѣду зъ апостолами. Вôнъ давъ имъ нову заповѣдь, щобы любили оденъ другого такъ якъ Вôнъ полюбивъ ихъ. Опôсля звернувъ ся до Петра и сказавъ: „Симоне, сатана хотѣвъ взяти власть надъ тобою, але я моливъ ся, щобы твоя вѣра не упала, та щобысь скрѣплявъ твоихъ братôвъ".

На се Петро вôдказавъ: „Господи, я готовъ ити съ Тобою до вязницѣ або й на смерть!"

Але Исусъ знаючи вдачу ученика лѣпше якъ вôнъ самъ, сказавъ: „Говорю тобѣ Петре, що заки когутъ два разы запѣе, трички вôдречешь ся, що мене знаешь".

Тайна Вечера.

Опôсля взявъ Исусъ хлѣбъ, поблагословивъ его, переломивъ, и давъ своимъ ученикамъ кажучи: „Берѣть, ѣджте, бо се мое тѣло, котре ломить ся за васъ въ оставлене грѣхôвъ; се робѣть Менѣ на споминъ". Опôсля взявъ чашу зъ виномъ, а давши дяку, давъ еѣ апостоламъ, щобъ пили, зъ словами: „пийте зъ неѣ всѣ, бо се моя кровь нового завѣту, яка проливаесь за васъ и за многихъ въ оставленіе грѣхôвъ."

Гетсиманія.

Перейшовши потôкъ Кедронъ, увôйшовъ Исусъ зъ апостолами до Гетсиманьского огорода, сказавъ до нихъ: „Сидѣть тутъ, а я пôду помолитись" и взявъ зъ собою Петра, Якова и Ивана. До сихъ трехъ сказавъ: „Прискорбна душа моя ажь до смерти; ждѣть тутъ и не спѣть". Опôсля знаючи якъ тяжкӣ муки мае переходити, казавъ ученикамъ молитись, щобъ не увôйшли въ напасть. Теперь вôдôйшовъ вôдъ нихъ, клякнувъ и кинувъ ся лицемъ на землю и моливъ ся: „Отче, сли можливе, вôдверни вôдъ мене сю чашу; однакъ нехай буде не Моя а Твоя воля." Коли вернувъ до учениковъ — они спали, и такъ було три разы.

Зрада.

Товпа народа показалась въ огородѣ. Попереду йшовъ Юда а зъ нимъ банда жовнѣрôвъ и людей зъ палками, лямпами и смолоскипами. Коли товпа була близько Исуса, тогдѣ, пôсля попередной змовы, выступивъ впередъ Юда, привитавъ Исуса словами: „Здоровъ, Учителю!" и поцѣлувавъ Єго. Тодѣ товпа кинулась на Исуса, звязала Єго и повела зъ собою.

Судъ.

Звязаного Исуса заведено до палаты архіерея, де на той часъ засѣдала жидôвска рада. Петро и Иванъ зразу слѣдували здалека за увязненымъ Исусомъ, але опôсля Иванъ, користаючи зъ того, що архіерей знавъ его, вкрутивъ ся до палаты та попросивъ ключницю, щобы и Петра впустила на подвôре. Була холодна нôчь и жовнѣры розложили огонь на подвôрю та грѣлись. Зъ ними усѣвъ та грѣвъ ся и Петро, дожидаючи выслѣдку суду.

Архіерей питавъ насамперѣдъ Исуса про Єго учениковъ та науку на що Исусъ вôдказавъ: „Я вчивъ вôтверто, я не робивъ скрито нѣчого. Чомужь питаешь Мене? — Питай тихъ, що Мене слухали — они знають".

Опôсля выступили два свѣдки, котрӣ свѣдчили, що Исусъ казавъ, що може знищити святиню и побудовати еѣ въ трехъ дняхъ. Архіерей спитавъ Исуса, що Вôнъ на се скаже, але Исусъ мовчавъ. Тодѣ поспитавъ Єго архіерей: „Заклинаю Тя Богомъ живымъ, скажи, чи Ты еси Христосъ, Сынъ Божій?" „Исусъ вôдповѣвъ, що такъ, та додавъ: „Вôдселѣ побачите Сына людского сидячого по правици силы и сходячого въ хмарахъ небесныхъ."

Архіерей закликавъ: „Вôнъ хулить Бога; на що намъ бôльше свѣдкôвъ? Що вы думаете?" Члены жидôвскои рады згодились зъ тымъ, що говоривъ архіерей, они признали Исуса богохульникомъ, виннымъ кары смерти.

Вôдречене Петра.

Петро ждавъ, що Исусъ або оборонить ся передъ закидами своихъ ворогôвъ, або чудеснымъ способомъ спасе себе зъ ихъ рукъ. Коли однакъ побачивъ, що дѣесь зъ Исусомъ, ставъ побоюватись о самого себе. Въ той часъ ключниця, що пильнувала дверей сказала до Петра: „Ты такожь бувъ зъ Исусомъ Назорейскимъ!" Але Петро заперечивъ, що знае Исуса.

Се звернуло увагу другихъ на Петра и оденъ зъ присутныхъ поспитавъ: „Чи не бачивъ я тебе въ огородѣ"? Петро и симъ разомъ заперечивъ и сейчасъ когутъ запѣявъ. Въ яку годину пôзнѣйше другӣ стали казати, що бачили Петра зъ Исусомъ. Тодѣ вôнъ ставъ клясти ся, що не знае сего чоловѣка а когутъ вдруге запѣявъ.

Опôсля Исусъ звернувъ голову въ сторону Петра и глянувъ на него. Се пригадало Петрови осторогу и вôнъ выйшовъ геть та плакавъ гôрко.

Смерть Юды.

Досвѣта прийшовъ Юда передъ раду жидôвску. Вôнъ принѣсъ зъ собою трийцять срѣберникôвъ и сказавъ: „Я согрѣшивъ, продавши кровь неповинну". Коли старшина жидôвска не хотѣла грошей назадъ приняти, вôнъ покинувъ ихъ на землю а самъ выйшовъ и повѣсивъ ся. За тӣ грошѣ купила старшина жидôвска кусень землѣ пôдъ цминтарь для захожихъ чужинцѣвъ.

Передъ Пилатомъ.

Звязаного Исуса завели передъ римского намѣсника, Пилата. На питане Пилата, що злого зробивъ Исусъ, кричали Жиды, що вôнъ бунтуе народъ противъ цѣсаря, заказуе платити податки и себе самого царемъ проголошуе.

Пилатъ поспитавъ Исуса чи Вôнъ вважае себе царемъ жидôвскимъ на що Исусъ вôдповѣвъ: „Мое царство не е сего свѣта; еслибъ мое царство було сего свѣта, мои слуги освободилибъ мене зъ рукъ жидôвъ".

Пилатъ покликавъ старшихъ жидôвскихъ и архіереѣвъ и сказавъ: „Я не находжу жадной вины въ сѣмъ чоловѣцѣ, але кажу Єго выбити и пустити". Та они не пристали на се и радше згодились, щобъ Пилатъ увôльнивъ розбôйника Вараву якъ Исуса. Коли Пилатъ поспитавъ: „Кого хочете, щобъ увôльнити Исуса чи Вараву?" — товпа намовлена старшиною кричала: „Вараву, Вараву!" А на питане: „Що зробити зъ Исусомъ царемъ жидôвскимъ?" — кричали: „розпни, розпни Єго!"

Тодѣ Пилатъ обмивъ собѣ руки и сказавъ: „Я не виненъ есьмъ крови праведника сего; вы побачите". На се розярена товпа кричала: „Кровь Єго нехай впаде на насъ и на дѣти нашӣ".

Теперь вôддано Исуса въ руки римскихъ жовнѣрôвъ. Они зняли зъ Него одежу, закинули на Него для смѣху червоный вôйсковый плащь, на голову вложили Єму терневый вѣнець, а вмѣсто скиптра вложили тростину въ Єго праву руку. Кланялись Єму та падали передъ Нимъ на колѣна, плювали Єму въ лице, били и знущались, якъ тôлько вмѣли знущатись дикӣ римскӣ жовнѣры.

Розпяте.

Пôсля довгихъ мукъ та насмѣшокъ, приодѣли Исуса знову въ его одежу, на Єго плечѣ вложили тяжкій хрестъ, на котрôмъ мали Єго розпяти та погнали на гору Голгофту. Впередъ и за Исусомъ ишла товпа цѣкавого народа. Тутъ прибили до хреста Исусовӣ руки и ноги а опôсля пôднесли хрестъ въ гору и закопали въ землю. По обохъ Єго бокахъ пригвоздили на хрестахъ двохъ розбôйникôвъ. На хрестѣ Исуса надъ головою була прибита напись въ языкахъ грецкôмъ, латиньскôмъ и жидôвскôмъ: Исусъ Назорейскій, царь жидôвскій.

Коли Исусъ въ найстрашнѣйшихъ мукахъ душѣ и тѣла висѣвъ на хрестѣ, насмѣвалась зъ Него товпа, насмѣвалась старшина жидôвска, римскӣ жовнѣры а навить оденъ зъ розбôйникôвъ прибитыхъ на хрестѣ. Вôнъ говоривъ: „Єсли Ты Христосъ, Сынъ Божій, спаси Себе и насъ". За те однакъ зганивъ его другій розбôйникъ, кажучи: „Чи не боишь ты ся Бога? Мы терпимо справедливо за нашӣ вчинки, але сей не зробивъ нѣчого злого". Опôсля звернувшись въ сторону Исуса моливъ ся: „Помяни мене Господи, коли прийдешь до Свого царства". — На се вôдповѣвъ Исусъ: „Справдѣ еще днесь будешь въ раю зо Мною".

Въ невысказаныхъ боляхъ закликавъ Исусъ: „Боже Мôй, Боже Мôй, чому Ты Мене покинувъ?" а опôсля: „Звершило ся", склонивъ голову и вôддавъ духа.

Теперь затьмило ся сонце, наставъ великій землетрусъ, и многӣ гробы умершихъ поотвирали ся а скалы попукали. Великій страхъ впавъ на людей; они били ся въ груди и каялись, а сотникъ, що стоявъ на чолѣ жовнѣрôвъ, якӣ пильнували тѣла Исуса, закликавъ: „Справдѣ се бувъ Божій Сынъ".

Похоронъ.

Йосифъ зъ Ариматеѣ, богатый, але добрый чоловѣкъ, выпросивъ въ Пилата позволене погребати тѣло Исуса. Недалеко мѣсця де бувъ розпятый Исусъ мавъ Йосифъ свôй огородъ а въ нѣмъ новый, въ скалѣ выкутый грôбъ. У той грôбъ зложили тѣло Исуса, намастивши его оливою та обвинувши въ полотно. Опôсля входъ до гробу закрили великимъ, тяжкимъ каменемъ.

Старшина жидôвска боячись, щобы ученики Исуса не выкрали тѣла Исуса та опôсля не казали, що Вôнъ воскресъ, якъ се предсказавъ, пошли до Пилата и просили, щобы давъ сторожу, котрабы пильнувала гробу, що Пилатъ и зробивъ. Кромѣ сего архиереѣ жидôвскӣ для бôльшои безпечности ще й опечатали грôбъ Исуса.

Воскресене.

Въ ночи ангелъ Господень зôйшовъ зъ неба, затряслась земля, и зôставъ вôдваленый камѣнь замыкаючій входъ до гробу. На тôмъ камени усѣвъ ангелъ зъ лицемъ яснымъ неначе блискавка; его одѣжь була бѣла якъ снѣгъ. Жовнѣры, що стерегли тѣло Исуса налякались и стали наче мертвӣ.

Коли двѣ Маріи и Саломея прийшли до огорода и побачили, що камѣнь вôдваленый вôдъ гроба — думали, що се жиды забрали тѣло Исуса и тому дуже засмутились. Марія Магдалина вернула назадъ и розказала Петрови и Иванови, що сталось, але Марія и Саломея задержались еще.

Нагло побачили ангела въ яснôй одежѣ сидячого на камени и злякались. „Не бôйтесь", сказавъ до нихъ ангелъ. „Шукаете Исуса розпятого? Єго нема тутъ. Вôнъ воскресъ, якъ сказавъ. Йдѣть и скажѣть Єго ученикамъ, що Вôнъ воскресъ зъ мертвыхъ и пôде попередъ васъ до Галилеѣ; тамъ Єго побачите".

Дочка ватажка.

(Зъ англійского.)

По лѣвôмъ боцѣ Ніягары жило давно Индіяньске племя зване Оніягара. Члены сего племени були спокôйнӣ люде; они нѣколи не воювали мѣжь собою, анѣ зъ сусѣдными индіяньскими племенами. Тай другӣ племена лишали всегда Оніягарôвъ въ спокою, бо они були любимцями Великого Духа.

Та не треба думати, що племя Оніягарôвъ складалось зъ карлôвъ, або слободухôвъ. Нѣ, ихъ мужѣ були высокого росту, сильнои будовы тѣла та вôдважнӣ, а такими були такожь ихъ жѣнки и дѣти. Ватажка выбирали всегда не мущины а жѣнки племени; вôнъ носивъ имя Володара Водопаду. Жѣнки всегда выбирали того ватажкомъ, кого вважали найрозумнѣйшимъ и найбôльше справедливымъ. Неразъ лучалось, що до ватажка Оніягарôвъ приходили послы вôдъ другихъ индіяньскихъ племенъ зъ просьбою о раду, або о полагоджене спору мѣжь двома ворогуючими племенами.

Бувъ старый звычай у Оніягарôвъ, якій почавъ ся въ часѣ страшного голоду, пôсля котрого Оніягары щороку жертвували въ водопадѣ Ніягары найгарнѣйшу и чисту дѣвчину свого племени. Ся жертва не здавалась однакъ бути чимсь страшнымъ нѣ для тыхъ, що еѣ приносили, нѣ для тыхъ, котрӣ зôстали на сю цѣль выбранӣ; противно дѣвчата, котрымъ припало въ удѣлѣ бути сею жертвою, вважали собѣ се за найбôльше щасте. Дѣвчина яку выбрали въ жертву Векому Духови мала встати и заявити передъ цѣлымъ зборомъ, що принимае сей выбôръ якъ свôй святый обовязокъ неотягаючись, добровôльно и радо. Опôсля приодягали еѣ въ бѣлу одежу и она молилась за всѣхъ та благословила ихъ. Потôмъ сѣдала въ бѣлый човенъ, весь умаеный цвѣтами та наповненый всѣлякими овочами и коли такъ струя рѣки стрѣлою несла свою жертву въ напрямѣ водопаду, дѣвчата що стояли на березѣ, махали руками и спѣвали вôдповѣднӣ пѣснѣ. неѣжалували своеѣ посестры, але радше завидѣли еѣ, що иде до Великого Духа, котрого голосъ було чути въ ревучихъ водахъ водопаду.

Звычай сей тревавъ за довгӣ часы а навить выробилось повѣре мѣжь Индіянами сего и другихъ племенъ, що якъ довго сей звычай буде захованый, такъ

довго благословене Великого Духа буде спочивати на Оніягарахъ, а скоро сей звичай закинуть, нещастя одно за другими будуть падати на ихъ племя ажь вкôнци зовсѣмъ его выгублять.

При кôнци сѣмнайцятого вѣку першiй разъ бѣлый чоловѣкъ побачивъ славный водопадъ Нiягары. Бувъ нимъ оденъ Французъ, що вразъ зъ товаришами прибувъ туда рѣкою св. Лаврентiя и побудовавъ торгову стацiю. Оніягары приняли его гостинно. Коли Лясаль, бо таке було имя сего Француза, зъ товаришами бувъ занятый будовою корабля на рѣцѣ Каюга, недалеко водопаду, зъ намѣромъ робленя дальшихъ розслѣдôвъ, то священикъ Генепінъ, оденъ зъ его товаришѣвъ, поѣхавъ вôдвѣдати Володаря Водопаду, чоловѣка звѣсного широко навкруги зъ своеи справедливости. Отець Генепінъ знавъ троха индiяньску мову, тожъ сидячи на шкôрѣ чорного медведя у шатрѣ Орлиного Ока (таке було имя Володаря Водопаду) и покурюючи файку супокою, зъ острахомъ слухавъ оповѣданя про чудный звичай Оніягарôвъ. Передъ нимъ стояла Лелавала, прегарна дочка ватажка. Она наивно розказувала про свое бажане бути выбраною жертвою сего великого свята. Еѣ зôрницѣ розширялись а очи блестѣли незвычайнымъ огнемъ, коли говорила про се якъ она бажалабъ поплысти по рвучихъ филяхъ у водопадъ, и вôддати свое жите Великому Духови для добра свого народа.

„О, Орлине Око," закликавъ Генепінъ. „Тебе славлять за твою мудрôсть широко и далеко; твоя жѣнка померла привѣвши на свѣтъ Лелавалу, твою едину доньку, одиноку твою потѣху! И ты мавъ бы запропастити еѣ задля пустого пересуду?"

Ватажко поглянувъ зъ гордостію на свою дочку, а опôсля сказавъ поволи: „Орлине Око е гордый на свою Лелавалу. Жадна дѣвчина не е больше вôдповѣдна бути жертвою для Великого Духа якъ она. Я певный, що Великiй Духъ утѣшить ся немало нею и обсипле почестями, якихъ не дôстане жаденъ чоловѣкъ по смерти."

„Орлине Око", вôдказавъ Генепінъ, „ты въ своѣй поганьскôй несвѣдомости хочешь сповнити великiй злочинъ. Ваше чествоване Великого Духа е варварске, вашъ звычай нелюдскiй. Послухай а я тебе навчу якъ вôддавати честь Великому Духови."

И отець Генепінъ ставъ выкладати ватажкови и его прегарнôй дочцѣ засады христiяньскои вѣры.

„Великiй Духъ", казавъ вôнъ, „зôславъ намъ свого одинокого сына Исуса Христа, котрый живъ мѣжь нами и обявивъ намъ волю свого небесного вôтця. Злï люде переслѣдовали его и вкôнци розпяли на хрестѣ. Але его ученики проповѣдували дальше его науку и теперь она ширить ся чимъ разъ больше по цѣлôй земли. Релiгiя Христа е релiгiя любови и Христосъ спасае насъ вôдъ всякого лиха. Великiй Духъ е Богомъ житя, а не смерти; вôнъ жадае милости а не жертвы.

Зъ увагою слухали ватажко и его дочка оповѣдань мiсiонара про Вифлеемъ и Голгофту. Они допитували его разъ-вразъ про всѣ подробицѣ житя Христа такъ, що въ кôнци познакомились зъ ними зовсѣмъ докладно. Коли отець Генепінъ бачивъ, що его робота не була даремна, поспитавъ Орлине Око, чи не схотѣвъ бы вôнъ стати христiяниномъ. „Такъ", вôдповѣвъ той скоро. „Хочу стати Христiяниномъ и хочу охреститись вразъ зъ моею Лелавалою того великого дня, коли она на бѣлôмъ човнѣ поплине внизъ водопаду, до Великого Духа, щобъ спровадити его милосердiе и благословене на нашъ народъ".

„Ты не розумѣешь христiяньскои науки, вôдказавъ Генепінъ. „Чижь не бачишь, що се злочинъ давати на смерть свою дочку?"

„Нѣ", проговоривъ поважно Орлине Око. „Твои власнï слова суть сего доказомъ. Христосъ нашимъ примѣромъ, ты казавъ. Вôнъ принѣсъ себе въ жертву за рôдъ людскiй. Мы робимо те саме. Лелавала е моею одинокою дитиною такъ якъ Христосъ бувъ одинокимъ сыномъ Великого Духа. Чомужь ты кажешь, що жертва Христа велика и свята а нашï жертвы злï, варварскï. Нашъ звичай е дуже старый; мы держимо его на приказъ Великого Духа, и я певный, що якъ довго будемо его слухати, вôнъ буде благословити насъ и нашï дѣти".

* * *

Отець Генепінъ все частѣйше и частѣйше навѣдувавъ ся до Орлиного Ока. Его оповѣданямъ про дѣла, науку и смерть Исуса прислухувавъ ся радо не лишь самъ ватажко и его дочка, але також другï Оніягары. Однакъ скôлько разы Генепінъ ставъ ганити ихъ старинный звичай, сейчасъ пôдносились середъ слухаючихъ голосы невдоволеня.

Одного разу коли отець Генепінъ зновъ завернувъ на свою улюблену тему а слухачѣ зачали выражати свое невдоволене, встала Лелавала, щобы вôдповѣсти бѣлому чужинцеви.

„Твое оповѣдане про Розпятого подобаесь менѣ дуже", говорила она. „Я бачу его передъ собою. Я дивлюсь на его кровавï раны, на его гвоздями пробитï руки и ноги. И вôнъ глядить на мене очима повными доброты и любови. Слухай чужинче! Я питала его, чи належить сповняти нашъ старый звичай. Его голосъ все ще звучить въ моихъ ухахъ. Чи знаешь, що вôнъ сказавъ? Вôнъ сказавъ: Той самъ Великiй Духъ, що бажавъ жертвы вôдъ мене, жадае ее и вôдъ тебе. Еслибъ выбôръ лиде впавъ на тебе, возьми свôй хрестъ и слѣдуй за мною".

По тыхъ словахъ, Оніягары выдали оклыкъ радости и признаня. Самъ мiсiонаръ бувъ пораженый силою еѣ слôвъ. А Лелавала стояла выпрямлена у весь рôстъ, повна самосвѣдомости и поваги, неначе пророчиця самопожертвованя. Очи всѣхъ були зверненï на неѣ, а она говорила дальше:

„Знай чужiй чоловѣче, що мы жiемо самопожертвованемъ. Воиовникъ, що умирае въ борбѣ, дае свое жите за свое племя; робôтникъ въ поли терпить голодъ, спрагу и умучене, щобы другï могли жити. Дитя ссе молоко зъ матерної груды, хотя е ее жинтемъ. Не кажи, що Христосъ зробивъ все для насъ и що вже не треба больше жертвъ для Великого Духа. Щасливï люде выбранï въ жертву Великому Духови, щасливï, що могуть вôддати себе для добра другихъ людей. Не вôдтягаймось вôдъ жертвы, хочь бы она була и найбôльша!"

Якiйсь часъ стоявъ мiсiонаръ зъ похиленою въ дôлъ головою, стараючись зôбрати гадки, щобы гôдно вôдповѣсти Лелавалѣ.

Опôсля почавъ:

„Лелавало! Сильнï твои слова, бо походять зъ шляхотного серця. Однакъ ты помиляешь ся. Вôдкрый твои уши и дай ся переконати. Чижь не бачишь, що вашï жертвы суть безкорисні? Чижь не бачишь, що через нихъ марнують ся найгарнѣйшï цвѣты вашого народа, котрï моглибъ неодно добро для него зробити? Не жертвуй своеи смерти, але свое жите. Жий для людскости, для свого народа, для свого мужа, котрого можешь выбрати собѣ зъ помѣжь найгарнѣйшихъ и найвôдважнѣйшихъ свого народа. Ты хитаешь головою? — Сли не хочешь жити свѣтскимъ житемъ, жий для любови релiгiи, для любови Розпятого, котрого науку ще не добре понялась".

„Даремнï твои слова бѣлый чоловѣче", вôдказала дѣвчина, бо я думаю, що навить ты недостаточно понявъ науку Розпятого. Зовешь нашу жертву безкористною — такъ само можнабъ назвати жертву Христа. Нѣхто не вôдносить безпосередно користи зъ своеи смерти. Але Розпятый давъ намъ примѣръ. Такъ само я хочу дати примѣръ моему народови, щобы опôсля нашï суcѣды не сказали: Опустила сила Оніягарôвъ; нема мѣжь ними нѣкого, хто уваживъ бы ся на смерть. Они живуть на березѣ святои рѣки, де Великiй Духъ говорить голосомъ грому, але они стали слабодухами та боягузами".

* * *

Лясаль скôнчивъ зô своими товаришами будовати корабель и намѣрявъ пуститись въ дальшу дорогу на заходъ, тому покликавъ отця Генепіна назадъ до себе.

Передъ вôдѣздомъ мiсiонаръ мавъ довгу бесѣду зъ Орлинымъ Окомъ и его дочкою. Вôнъ уживъ всякихъ аргументôвъ, щобы ихъ переконати, що часы жертвъ людскихъ належать до минувшины и що, теперь настала для людскости нова доба.

Однакъ не змôгъ переконати анѣ Орлиного Ока анѣ его дочки про безхосенность людскихъ жертвъ. Та слова его впали на добру рôлю. Отець и дочка почали продумовати надъ словами бѣлого чоловѣка и сумнѣвати ся, чи Великiй Духъ справдѣ бажае такъ страшнои жертвы вôдъ своихъ дѣтей.

Вôдходячи, поклавъ отець Генепінъ свою руку на голову Лелавалы и сказавъ: „Бувай здорова. Нехай Великiй Духъ покаже тобѣ правдиву дорогу, а ты, мое дитя, дѣлай пôсля своеи совѣсти хотяй бы се було навить проти думки твого батька и цѣлого твого народа. Навить хотяй бы они погорджували опôсля тобою, за те, що ты покинула старый поганьскiй звычай. Будь радше мученицею за правду якъ малабысь умерти жертвою забобону".

Коли мiсiонаръ такъ говоривъ, Лелавала упала на колѣна и плакала гôрко. „Твои слова солодкï якъ мѣдъ", говорила она хлипаючи, „але чи не суть се слова кусителя? Ты вказуешь менѣ цвѣтисту дорогу, а чижь Христосъ не казавъ: „вузка е дорога, що веде до житя". Я хочу пôзнати правду. Молись Великому Духови, щобы вôдкривъ менѣ правдиву дорогу".

„Молюсь и буду молитись", вôдказавъ мiсiонаръ. „Нехай Тебе Богъ благословить. Бувай здорова".

Ватажко вôдпровадивъ бѣлого гостя кôлька миль въ гору рѣки, а опôсля перевѣзъ его до рѣки Каюга. Теперь оба мущины подали собѣ руки и глянули собѣ прямо въ очи. „Бѣлый чужинче", сказавъ Орлине Око, „ты сильно заколотивъ спокôй моеи душѣ. Чи се добре, що ты забравъ намъ вѣру въ котрôй мы чулись щасливï? Я бувъ бымъ глядѣвъ на смерть моеи дочки и гордивъ ся еѣ вôдвагою. Теперь я вже не годенъ. Слезы тиснуть ся до моихъ очей, коли подумаю на страшну смерть въ водопадѣ. Ты зробивъ мене немôчнымъ и я плачу якъ дитина."

„Не будь немôчнымъ" промовивъ Генепінъ, „будь сильный и не дозволь продовжати сей страшный звычай".

„Не могу", вôтхнувъ ватажко. Моимъ обовязкомъ, якъ проводира племени, е заховати нашъ старй звычай и удержувати серця мого народа въ послуху приказамъ Великого Духа. Чижь мавъ бы я першiй вôдвернутись вôдъ вѣры моихъ вôтцѣвъ? О кобы лишь Великiй Духъ давъ менѣ знакъ, неомыльный знакъ, щобъ я знавъ его волю — я радо еѣ сповнивъ бы".

„Великiй Духъ справдѣ дае тобѣ знакъ", сказавъ бѣлый чоловѣкъ. „Вôнъ говорить до тебе теперь въ глубинѣ твого серця".

Орлине Око потрясъ головою. „Нѣ, сего не досыть. Я хочу, щобъ Великiй Духъ давъ менѣ неомыльный знакъ, щобъ заявивъ менѣ въ лице свою волю, такъ якъ се робивъ зъ пророками про якихъ ты говоривъ, и зъ Исусомъ, котрый прийшовъ на землю умерти за насъ. Кажуть, що Великiй Духъ говоривъ такожь зъ нашими батьками и приказавъ намъ приносити щорôчну жертву. Еслы нашï батьки помылялись, могли помылятись и вашï. А если Великiй Духъ говоривъ зъ нашими и вашими батьками, то чому не вôдкрые себе теперь лицемъ въ лице?"

„Дорогiй приятелю", переконувавъ мiсiонаръ ватажка, „не надѣй ся незвычайныхъ знакôвъ вôдъ Великого Духа. Не надѣй ся, щобъ вôнъ заговоривъ до тебе лицемъ въ лице, божь вôнъ не е чоловѣкомъ якъ ты або я; вôнъ не мае головы зъ очима та ухами. Вôнъ е духъ, але сли схочешь, его справдѣ шукати, то знайдешь его. Поглянь лише на дно твого серця и послухай голосу твоеи совѣсти; бо въ сей именно спосôбъ розмовлявъ вôнъ зъ нашими и твоими батьками; въ сей способъ вôнъ говоривъ также до Исуса Христа."

Они розôйшлись. Отець Генепінъ прилучивъ ся до партiи Лясаля, котра вôдплыла въ дальшу дорогу, а ватажко вернувъ до свого вiгваму на лѣвôмъ боцѣ рѣки.

Коли стрѣтивъ дочку, привитавъ еѣ ласкаво, однакъ нѣ отець до дочки, нѣ дочка до батька не говорили про бурю, яка ворушила ихнï серця. Обое ходили засумованï. Они старались розвязати питаня, якï здавались переходити ихъ поняте. Але коли батько стававъ щоразъ то сумнѣйшiй, дочка веселѣйшала, чимъ близше надходивъ часъ рокового свята.

Бувъ гарный осѣнный день 1679 року, коли почали громадитись зъ повагою Оніягары на березѣ рѣки въ тѣни маестатичныхъ, старыхъ деревъ, де починались першï пороги. Тутъ рѣка творить колѣно а въ нѣмъ е два островы. Вода тутъ пливе доволѣ спокôйно.

Зъ берега купками переплавлялись Оніягары човнами на островъ, що звавъ ся Островомъ Подяки; другiй островъ носивъ имя Острова Жертвы. На першôмъ зъ нихъ звычайно выбирали жертву. Симъ разомъ выбрали одноголосно Лелавалу. Она пôднеслась и заклыкала сильнымъ, рѣшучимъ голосомъ: „Принимаю сей святый обовязокъ неотягаючись, добровôльно и радо".

Чи говорила правду? Въ еѣ голосѣ чути було деяке зворушене, але не було боязни, нѣ жалю, нѣ нарѣканя. Лелавала сповнила всѣ старинні обряды зъ найбôльшою точностію, по чѣмъ всѣ присутнï переправились на Островъ Жертвы. Тутъ на самôмъ краю острова, де филѣ задержанï въ дикôмъ розгонѣ пѣнять ся, выскакують въ гору и неначе лютують, що хтось уважив ся станути имъ въ дорозѣ — стояла Лелавала одѣта въ бѣлу одежу. Она молилась за свôй народъ, молилась за всѣхъ людей, опôсля поблагословила зôбраныхъ, що клячали на земли, и вступила у човенъ привязаный до берега. Тримаючи весло въ однôй руцѣ, а въ другôй конець шнура, якiй треба було лишь легко потягнути, щобы розвязати сильку, котра все ще держала човенъ прикрѣпленымъ до берега — высокимъ, могучимъ голосомъ, якого не въ силѣ бувъ заглушити навѣть ревъ филь розбиваючихъ ся о камѣннï пороги — Лелавала промовила:

„Прощай мôй батьку, прощайте и вы матери и сестры и браты мого племени. Дякую вамъ за честь, яку вы менѣ зробили нынѣшнього славного дня. Але молю васъ въ имя Великого Духа, нехай моя жертва буде послѣдною. Нашъ старый звычай, хочь дикiй, але и вôнъ мае въ собѣ правду, котра больша вôдъ нашои жертвы, подôбно якъ шляхотнѣйшимъ и лѣпшимъ е зерно пшеницѣ вôдъ половы, яка его окружае. Справдѣшне почитане Великого Духа не лежить въ выконуваню старого обряду и церемонiй, але въ служеню правдѣ. Не йдѣть слѣпо за традицiею, але шукайте самï правды, а коли найдете еѣ, она зробить васъ вôльными. Я довго сумнѣвалась, чи маю приняти отсю почесть не вѣрячи въ слушность нашихъ церемонiй, але я приняла сю почесть, бо есьмъ переконана, що се права дорога. Я мушу доказати вамъ, що не задля боязни о свое жите вôдкидаю нашъ, часомъ освяченый звычай. Мушу доказати вамъ, що моя лична доля не мае нѣчо до дѣла зъ тою наукою, яку вамъ даю. Умираючи якъ жертва старои вѣры, заклинаю васъ повиноватись волѣ Великого Духа, проголошеной вамъ мною отсими словами!"

Коли батько дививсь на Лелевалу она здавалась ему посланцемъ зъ неба. Кожде еѣ слово будило вôдгомôнъ въ его серци. Она проголосила правду, она

доказала, що не боить ся смерти — нѣхто не мôгъ сумнѣватись о еѣ щирости и вôдвазѣ. Пощожь мае она ити на неминучу смерть, бути жертвою старого пересуду? Его гадки, зворушене и трѣвога о долю дочки выкривили ему уста. Вôнъ хотѣвъ закричати: „Товаришѣ, ходѣмъ, возьмѣмъ вôдважну дѣвчину зъ човна смерти и заведѣмъ еѣ зъ почестію домôвъ.“

Ще разъ глянула Лелавала на свôй народъ, а вôдчитавши на лици свого дорогого батька его трѣвогу и гадки, она сумно усмѣхнулась и похитала головою. Однимъ потягненемъ руки увôльнила човенъ зъ привязи и розбурханѣ филѣ стали уносити его все скорше и скорше въ напрямѣ водопаду. Лелавала сѣла просто, зручно простуючи свое невелике човно теперь скаженѣючихъ филь прямо въ саму середину великанськои пропасти.

Еѣ батько стоявъ безъ духа. Здавалось неначе въ ту страшну хвилю все жите улетѣло зъ него. Не вырвавъ ся голосъ зъ его устъ, лишь лице страшно поблѣдло и очи стали неначе скляні. Наразъ скочивъ де стоявъ другій човенъ при березѣ и заки другѣ люде могли зрозумѣти, що вôнъ задумавъ, вже Орлине Око, сильною рукою пôхнувъ свôй човенъ на бурливѣ хвилѣ, а тѣ пôрвали его въ долину и несли все швидше и швидше доки не згинувъ середъ хмаръ бѣлои мраки тамъ-де его дочка згинула передъ хвилею.

Се була послѣдна жертва Онѣгара Индіянôвъ.

* * *

Напливаючѣ до Америки бѣлѣ люде выпирали Индіянôвъ все дальше и дальше зъ ихъ садибъ, однакъ коло водопаду Нѣягары остала ще невелика Индіянська резервація. Живуть тамъ Тускароры, що славять ся бути потомками колишныхъ Онѣгарôвъ. Въ ихъ посѣданю е кôлька тысячь акрôвъ землѣ. Они Христіяне. Деякѣ Индіяне вѣрять, що Орлине Око и Лелавала все ще живуть въ прегарнôй печерѣ, яка находить ся пôдъ водопадомъ. Еѣ звуть Дѣвчиною Мраки, его Володаремъ Водопаду, але ихъ не боять ся, бо вважають ихъ добрыми духами.

Перша вôльгота.

Край села бѣля греблѣ одиноко стояла убога хата. Певна рѣчь, що нужда та злыднѣ, давно вже голубили ту хатину. Стара стрѣха поросла зеленымъ мохомъ и въ одному кутку, надъ коморою, вже запала ся; димаръ надъ стрѣхою стырчавъ кôлькома чорными, осмалеными вѣхтями. Зъ двохъ невеличкихъ вôконецъ одно було залатане замѣсть выбитыхъ шибокъ дошкою и мовь слѣпе око выглядало бôльмомъ. Хата покривилась однымъ бокомъ, що почавъ уже вростати у землю. Убого було и на подвôрю заросломувъ спорышемъ: лише стара, дѣрава повѣтка, купка сухого хмизу та скôлька курей, що шпортали ся на смѣтнику — тай всенько отсе мабуть було хазяйство.

Про те видко було, що хазяѣ дбали якъ могли про свою оселю: хата була чисто побѣлена, призьба вымащена жовтою глиною, старенькій тинъ де-не-де полатано верболозомъ та пôдперто кôлкомъ, щобъ не валивъ ся.

Жила въ тôй хатѣ вдова Скрипчиха зъ сыномъ Максимомъ, невѣсткою та маленькою внучкою.

Осталась Скрипчиха вдовою зъ Максимомъ. Тôльки й утѣхи, тôльки й журбы еѣ було. Дѣтей шестеро поховала вона ще за небôщика — одинъ лишь сей выховавъ ся. Девятый рôкъ ишовъ йому, якъ посиротѣли вони, а вже почавъ матери у помôчъ ставати: хмизу надбае на паливо, воду хочь пôввôдоркомъ, а наносить, городину пополе. Навдивовижу було воно слухняне та розумне.

Скрипчиха заробляла по людяхъ, бо своеѣ землѣ не було, крôмъ шматочка города при хатѣ: у лѣтку за снôпъ, за копицю, зимою за мѣтки. Тымъ и жила.

Хатину пôддержувала якъ могла; все думка була: выросте Максимъ, одружить вона його та покôль вѣку буде — свôй кутокъ мати-ме.

Якъ пôшовъ Максимови пятнайцятый, вôддала його Скрипчиха у наймы до двора. Лекше стало жити, бо й за хатою менше клопоту тай заробляти ставъ хлопець копѣйчину.

Не лѣта, а гôрка праця та злыднѣ безъ поры зостарили Скрипчиху; лихо згорбило еѣ, мовь бы невчасно гнѣтило до землѣ. Не ставало вже силы робити, якъ колись.

Чимразъ частѣйше навѣдувала еѣ давно выкохана думка одружити сына та спочити трохи.

Якъ минуло Максимови девятнайцять лѣтъ, почала мати разъ-у-разъ нагадувати про те.

— Одруживъ ся-бъ, дитино моя; не вѣкъ тобѣ по наймахъ тиняти ся! Бачишь: не здужаю; хтожь тебе, бурлаку, обшие, обпере? Отсе вôзьмешь на Покрову сорокъ карбованцѣвъ — купивъ бы конячку, возивъ бы буряки на заводъ, то-що, а по веснѣ найнявъ бы й степу пôдъ буряки — бувъ бы хазяинъ... Оженись, сыну, заспокой мою старôсть та нужду...

Максимъ для матери все бувъ радъ зробити. До дѣвчатъ вôнъ бувъ не кваплный, на вечерницѣ та на вулицю не вчащавъ — однаково йому було, яку-бъ не сватати. Та думка була, що даремна рѣчь його старостамъ оббивати пороги у богатирѣвъ — сорому наберуть ся. Взявъ та посватавъ таку-жь сироту, и самъ, Мотрю, що служила у тому-жь таки дворѣ за доярку. Дѣвка була чесна, тиха та трудяща, хочь на вдачу не дуже красива.

Пôсля Покровы вôдбули весѣля. Паны, що до обохъ ихъ були добрѣ, дарували Мотрѣ теличку, а Максимови на весѣля пять карбованцѣвъ та деякого вôдсипного поверхъ того, що заслуживъ.

Скрипчисѣ мовь бы и справдѣ усмѣхнулась доля на старôсть. Невѣстка була добра, слухняна; догоджала еѣ якъ рôдной, тай чоловѣкови нѣколи не перечила.

Максимъ спомôгъ ся на коняку, а по веснѣ взявъ и шматокъ степу пôдъ буряки для заводу. У лѣтку обробивши свое, всѣ трое заробляли у дворѣ та по людяхъ. Зимою жѣнки пряли, Мотря обшивала всю сѣмью, а Максимъ зароблявъ пôдводою та плѣвъ соломянки.

До року породила Мотря дѣвчину.

Вже стара Скрипчиха пошилась у няньку до внуки, бо на роботу у полѣ та на городѣ силы не стало: нажне було снопôвъ десять або выпрашуе картоплѣ грядку — тай годѣ далѣ робити.

Сей рôкъ бувъ тяжкій для людей, бо вôдъ Великодня ажь до зеленыхъ святъ дощу нѣ крапельки не давъ Богъ: нѣ зерна, нѣ соломы, нѣ пашѣ для скотины не вродило. А коли сутужно стало справжнѣмъ господарямъ, то вже й потому такимъ злыдарямъ беземельнымъ, якъ Скрипки. Ще и на буряки зъ такои засухи черва напала — шкода було й працѣ коло нихъ.

Сумный ходивъ Максимъ журячись, якъ вонс буде зимою безъ хлѣба, безъ пашѣ та безъ палива. Тяжку думку думала й Скрипчиха, похиливши стару голову надъ онуковою колискою... Не бачила та голова добра за житя, не зазнае його й до вѣку...

Минуло лѣто.

На Покрову злягла стара Скрипчиха, та вже й не зводилась зъ печѣ. Духъ ѣй заперло у грудяхъ, ноги побрякли, кашель душивъ.

— Смерть моя прийшла, дѣти! — почала вона казати сынови та невѣстцѣ. — Охъ, пожила я свое на свѣтѣ, наѣлась я злыднѣвъ, напила ся лиха, выплакала всѣ слѣзоньки гôрки... Давъ бы Господь милосердный спочинокъ моимъ кôсточкамъ трудженымъ... Сиротятка вы мои! Чи такажь и ваша доля буде нужденна? Охъ, не дай то, Боженьку, не дай, Господоньку милостивый!...

Мотря привела до недужои бабку Демидыху. Пошептала баба, дала зѣля, щобъ зварити та вытерти груди й ноги — не полекшало. Привозивъ Максимъ фершала зъ мѣстечка — и той не помôгъ нѣчогôсенько. Ядуха, сказавъ, незлѣчима.

Тыжнѣвъ три простогнала стара, тай чесно высповѣдавши ся и запричастившись, спочила давно бажанымъ, вѣчнымъ сномъ.

Мусѣли заставити у Жида кожушанку та ще до того позичити у кума карбованцѣвъ пару, щобъ було чимъ поховати матѣръ.

Спорядивши все до похорону, пôшовъ Максимъ другого дня рано до попа. Дорогою уздрѣвъ старшину.

— Добри-день!—вклонивъ ся Максимъ.

— Здоровъ! А куды Богъ веде?

— До попа.

— Чи знову хрестити? — усмѣхнувъ ся старшина.

— Ба нѣ, ховати! — вôдповѣвъ Максимъ. — Мама померли!

— Царство небесне! — сказавъ старшина, знявъ шапку та перехрестивъ ся. — Коли-жь померла?

— Вчора! Прощавайте, дядьку!

— Зъ Богомъ, небоже! Аговъ, Максиме!—гукнувъ наздогôнъ старшина. — А ты-жь либонь на призовъ сього року?

— Еге! Та-жь у мене вôльгота!

— Такъ! А прийшовъ бы таки може у волость! — заявивъ ся.

— Хиба треба? — спытавъ Максимъ. — Адже-жь перву вôльготу не беруть!

— Та не беруть, я знаю! А все-жь заявитись треба для порядку; не було-бъ штрафу якого, онъ що! Жидка на 50 рублѣвъ штрафували, що не явивъ ся зъ первою вôльготою. Самого не взяли, а про те штрафъ, що не явивъ ся. Таке дѣло!

— Коли треба, то прийду! — сказавъ Максимъ.— Такъ коли-жь? Ось похоронъ сьогодня!

— Забѣжи вôдъ попа! Попросишь у присутствѣ, щобъ пустили швидше! Саме теперь засѣдають!

— Хиба вы попросите за мене, дядьку, будь ласка! Я-жь не знаю, куды тамъ приступити!

— Ну-ну, якось то буде! — вôдповѣвъ старшина.

Перебалакавши зъ попомъ, побѣгъ Максимъ у волость. Саме тодѣ тамъ воинське присутствіе.

Протиснувшись крôзь юрбу парубкôвъ, що гомонѣли на дворѣ волости, дожидаючись, поки покличуть по черзѣ, Максимъ зайшовъ у канцелярію.

И тамъ була сила народу.

За столомъ покрытымъ зеленымъ сукномъ зъ золотою мережкою сидѣло всяке начальство, чоловѣка зо шестеро: и военнѣ и невоеннѣ, и зъ медалями и зъ ґудзиками, и такъ собѣ безъ усього. А передъ столомъ стояла высока стôйка, бѣля неи двохъ Москалѣвъ, тай мѣряли вони на тôй стôйцѣ голыхъ новобранцѣвъ. Далѣ стоявъ старшина, урядникъ, староста та ще люде.

Максимъ пригиснувъ ся до старшины.

Ось и я, дядьку! — сказавъ вôнъ пошепки. — Попросѣть, будь ласка, щобъ швидше записали, що тамъ треба, та пустили мене.

— Ну-ну! — кивнувъ старшина тай посунувъ ся навшпинькахъ до стола.

— Чого тобѣ, старшина? — спитавъ оденъ зъ начальства.

— Призивный оденъ просить, щобъ швидше вôдпустили його...

— Чого такъ?

— Мати померла, ховать треба!

— Якъ звуть?

— Максимъ Скрипченко.

Максимъ подавъ ся ближче до стола. Начальство шелестѣло паперами, шукаючи чогось.

— Максимъ Скрипченко, перва льгота! Чого-жь ты являвъ ся? Тобѣ можна було не являтись! Иди зъ Богомъ!

— Я не знавъ! — озвавъ ся Максимъ. — Старшина казали!

— Можна було не являтись! — сказавъ оденъ изъ начальства, читаючи щось у паперѣ.

Максимъ завернувъ ся йти.

— Постой! У тебе батька нема?

— Нема! — сказавъ Максимъ.

— А мати, кажешь, померла?

— Еге, вчора!

— Еге-ге, брате! Погане дѣло! Пропала твоя льгота!

— Якъ пропала? — тремтячимъ голосомъ спитавъ Максимъ.

— Такъ! Ты бувъ оденъ сынъ у матери и мавъ черезъ те перву льготу, щобъ, значить, годувавъ и пôддержувавъ матѣръ. А теперь вона померла — померла и твоя льгота! Ты одиночка! Такій законъ!

Максимови серце стиснуло у грудяхъ; щось пôдступило до горла, затремтѣли ноги.

— Господа начальство! Ваше благородіе! У мене жѣнка, дитина... Хиба-жь ихъ не треба годувать, пôддержувать? Помилуйте!...

Голосъ його тремтѣвъ, запинявъ ся на кождôмъ словѣ и здавало ся Максимови, що се не вôнъ говорить, а хтось иншій.

— Законъ не признае жѣнки та дитины для льготы, лишь батька та матѣръ. А ты теперь сирота, одиночка! Нѣчого не вдѣешь, голубе; жалко тебе, та не можна! Законъ...

— Щожь менѣ робити у свѣтѣ?! — скрикнувъ Максимъ, заломивши руки.

— Нѣчого не зробишь! Роздягай ся, ставай на мѣру! Коли годенъ — пôдешь служити!

Максимови свѣтъ затуманивъ ся и вôнъ нѣчого не тямивъ, не памятавъ: Мовь у туманѣ, у снѣ якомусь манячило йому, якъ його мѣряли, якъ записали годнымъ. Вôнъ опинивъ ся знову на волостному дворѣ и вôдъ холоду осѣннього ранку почавъ трохи опамятуватись. Якійсь жидокъ ударивъ його легенько по плечи.

— Якій же ты дурный-ый! На якого чорта було тобѣ являтись? Хиба присутствіе знало, що твоя мати вмерла? Такъ бы нѣхто и не знавъ, тай була-бъ тодѣ по вѣкъ льгота! А вôнъ, дурный, самъ собѣ бѣды напитавъ! Ой-ой-ой!...

Вернувшись до дому Максимъ розказавъ жѣнцѣ про несподѣване горе. Бѣдна Мотря ажь билась головою объ стѣну вѣдъ жалю, заводячи у голосъ та заливаючись слѣзми.

Мати лежала на лавѣ. Еѣ спокôйне, нуждене обличя здавалось найщасливѣйше у сеѣ хатѣ: вона мала теперь небесну вôльготу и була байдужа до людського горя, до земныхъ законôвъ та льготъ. Максимъ припавъ лицемъ до холодныхъ, материныхъ рукъ.

— Мамо, мамо! — зъ одчаемъ простогнавъ вôнъ.— Не зазнала ты сама щастя и намъ його не дала! Чому ты не прожила ще хочь зо два днѣ для насъ, для вôльготы?!

Модестъ Левицкій.

Отсе жите!

Написала Марійка К.

Йшла борзо босыми ногами, ступала по зимной грязюцѣ, очи втупила въ землю.

Ще було дуже рано, пôзнымъ лѣтомъ.

Спôзнилась на роботу — не хотѣла спôзнити ся.

Прийшла на рынокъ и стала тамъ, де звычайно стають усѣ, що шукають собѣ роботы въ мѣстѣ. Сѣла на тротуарѣ тай чекала, може хто закличе.

Та ще було дуже рано, паны не выходили ще за

роботниками, — роботники самі ще лише сходили ся поволи на мѣсце „збору“.

Ось надходить якась жѣнка, така якъ и вона: скулена вôдъ холоду, въ подертôй сѣрачинѣ и такожь босыми ногами мѣсить болото на дорозѣ.

— Славайсу!

— На вѣки слава!

— А котра буде година? Ше вѣдавъ май рано, коли такъ мало нашихъ, тай ше ни видко пановъ!

— Ой вѣдавъ шо рано; ше лишь ма бути пета!

— А вы звôдки, ґаздынько? — запитала перша другои. — Здалеку?

— Ей, де, ни дуже, таки зъ пôдъ Коломыѣ зъ В...

— Тай я зъ пôдъ Коломыѣ, али изъ К...

— Адѣтъ, таки-смо близко, тай си ни знаемо!

— Е, де тамъ си пôзнавати! То наны, то май шо инше; имъ лишь абы си пôзнавати, тай у гостѣ одинъ до другого ѣздити. А христѣнинъ сараку цѣлый свôй вѣкъ на роботѣ коротае, тай де му си у гостѣ тай ше до другихъ сѣлъ тегати.

— Таже а-я; али сѣдайти, ґаздынько, екъ васъ...

— Параска.

— Парасочько, бо васъ ноги зболе. А мине звутъ Катерина.

— Ой такъ, Катеринко, екъ ни зболе! Тилькій свѣтъ чалапай тамъ болотищемъ босыми ногами, шо и повôдпадати можутъ. Хиба сѣдаю; тутъ на третуварѣ нима болота, можь сѣсти, а ше панамъ за рано ходити, той и ни мутъ кричьити, шо имъ мѣсци забираемо.

— Адѣтъ, любко, шо то паны можутъ; гетъ цѣлый свѣтъ завоювали, тай ше кричьи, шо имъ мало. Адѣтъ, имъ то й ходити можь, а намъ и посидѣти нима екъ, бо мѣсци забираемъ. Али вы си спитайти: за чию кервавицу оцѣ третуґары та оцѣ бѣда знае шо побудоване?

— Цитьте, цитьте, душко Катеринко, бо ше бѣда буде! Адѣтъ, екъ учуе екий поліцийникъ, тай ше до комуніи*) поведе!

— А дѣтько бы ихъ забравъ, тихъ поліцийниковъ тай тихъ камунѣвъ! Нѣбы шо, то вже христѣнинъ и неволенъ сказати шо правда?

— Вы мовчѣтъ; али я ни така; я то й самымъ панамъ у очи скажу, шо вуни...

— Ой, нѣчьо вамъ то ни поможе, нѣчьо; вуни такі все мутъ верхъ мати, бо екъ екийсь казавъ: „Чия сила, того й правда!“

— Таже такъ, я це ни перечу, али усе христѣнинови лекши, екъ вѣговорить си. Али Параско, душко, вѣбачьвійти, шо си спитаю: хто вамъ такъ око пôдбивъ? Таке страшне, ажь сине!

— Е, шо то вже типерь; то нѣчьо! Кобы вы були видѣли передъ учера, — то разъ було! Та вы гадаете, шо це першій разъ? Ой ни першій, тай ни послѣдный! Али хто мае таку добру долю, екъ я, мусить ходити зъ попôдбиваными очьима! Кости бы му покрутило, та бы му покрутило, тому пiякови!

И въ Параски на очехъ навернули ся сльозы.

— Е, Парасочько, пусте кльисти! А то шо? Вы ни можити идъ нему такъ само си обирнути, вы ни можити такъ само и його почеснувати?

— Ага, добри вамъ говорити! У васъ або чоловѣкъ слабый, або вы вже удовицѣ, шо таке говорите! Спрубували бы си бороти зъ моимъ мидведемъ, то бысти видѣли, екъ то!

— Ну, правда, шо въ мени вже нима чоловѣка, али хоть и бувъ, то вôнъ у мени такои скакавъ, екои я заграла! Покôрный бувъ!

— Покôрный! та бо мôй ни покôрный; у! мôй такій, кажу вамъ, твердый екъ кремѣнь! И проси го и моли го — ни послухае, а ше до того вѣбе!

— Ну, а вы чьо за такого йшли?

— Е, це вы, Катеринко, хѣба жѣртуете! Таже вы сами здорови знаете, шо христѣнинъ ни завше може вѣбêрати! Адѣтъ, лишила-мъ си вôдъ тата отôцьковъ (тутъ показала рукою невысоко вôдъ землѣ), тай ни лишь я; було насъ петеро такихъ, одно менче вôдъ другого. Я була середуща. Мама сирота и руки позробльовали на насъ, бо були бѣднѝ, а далѣ екъ зачели ослабати, тай порозсилали насъ мѣжь люди. Вôсѣмъ роковъ ми си скôнчило, екъ-имъ пôшла у службу. Тулала я си по тихъ службахъ, тулала шось десѣкъ ци дванацѣкъ рôкъ, ажь екось одной зимы у нидѣлю та пришла д' минѣ моя найстарша, тогды вже шось пекъ чи штыри роки вôддана сестра тай кажи: „Знаешь шо сестро, може бы сь си екось вѣпросила на нынѣшну днину у своихъ ґаздôвъ, тай ишла д' минѣ зо мновь, шось ти маю важного казати.

— Буду трѣбувати, стричко, — кажу.

Тай пôшли-смо обѣ до хаты, тай зачела я просити, тай сестра шось шепнула ґаздыни, тай екось пустили.

Убрала я си шо мала найлѣпшого, звычайно у гостѣ, тай йдемо. А сестра менѣ каже на дорозѣ:

— А ты знаешь, Параско, шо то за справа?

Ни знаю! — кажу.

— Ну, то слухай, нибого! Нынѣ прийдутъ до тебе старосты вôдъ Федора Кончишиного! Єкъ гадаешь, пôдешь?

— Ни знаю, — кажу я.

— Ну, я бы тобѣ радила ѣти! кажи сестра. — Ади, ни пôдешь за него, хто знае, чи ти си хто другий трафитъ! Правда, кажуть, шо вôнъ ґалабурдникъ, тай трохи ци не пѣякъ, тай правда, шо не будешь мати окремои хаты, лишь мете зъ свикруховъ сидѣти; али все таки будешь ека-така ґаздинѣ. Ты знаешь, нибого, шо нима намъ екъ вѣбирати, тай щестѣ-долѣ ждати. Мусимъ брати, то, що е.

Я ѣ нѣцъ тогди ни казала, але екъ прийшли мы д'хатѣ, тай екъ пополудни прийшли старосты, тай я згодила ся. — Шо, — думаламъ собѣ. Усе таки буду ґаздиневъ, а ни служницевъ, и хочь прийди си й гôрко, ни солодко, то все вôдъ свого чоловѣка, а ни вôдъ чужихъ людий.

— Справили ми вѣсѣле, дали на вѣно трохі лудины, тай сестра сплатила ми мою пайку городу, дала шось трицѣтъ чи пятьдесеть ринцкихъ, тай пôшла я жити до свикрушиной хаты. Отъ може бы ся вамъ и було екось жило зъ чоловѣкомъ, кобы ни свикруха. А то вуна мине чогось ни злюбила, та все ми очьи ѣла, шомъ вѣна ни принесла, шо мѣ Федѣрь изъ службы взѣвъ. Моимъ вѣномъ сплатили трохи довгу, шо бувъ на хатѣ, тай тогды екъ я вже таки направду нѣцъ ни мала, тай зачела мі свикруха ше гôрши тупѣлати, а чоловѣкъ утѣкавъ вôдъ хаты, тай зачевъ добре пити, а екъ прийде деколи д' хатѣ, мине бити. Знаети, шо зъ отакимъ чоловѣкомъ, та була бы-мъ низадовго зъ дѣтьми зъ голоду пухла, екъ бы-мъ була сидѣла дома. Тай вôдъ тогды я вже отакъ ажь до теперь: екъ зароблю шо, то ѣмо, а екъ нѣ, то голодуемъ, бо цесъ хоть и шось заробитъ, то прôпе. Такъ ми си вело ажь до оцеи зимы, — свикруха лоточитъ, вѣговорюе чоловѣкови, шо можи на мине; чоловѣкъ бе, дѣти ни слухаютъ, бо я въ роботахъ, мало коли зъ ними, а екъ изъ ними, то видьи, шо мине ни шѣнуе нѣ баба нѣ дьидьо, тай вуни собѣ такъ робьи. А цеи зимы умерла свикруха, збула-мъ си одного клопоту, али чоловѣкъ уже си ни поправивъ. Усе лишь пе, тай мине бе. Адѣтъ, уже мѝ зъ пальцѣвъ шкôра позлазила, тай кровь повѣсѣкала, а на долонѣхъ шкôра на цаль груба, та шо то поможе, роби тай роби, та все оцими руками на петеро душъ ни настарчить. Отъ буламъ си трохи на веснѣ замогла, робити було доста, трохи-мъ заробила, трохи-мъ опорѣдила дѣти, хоть нові сорочины небожѣтамъ пошиламъ, тай собѣ купиламъ фустку, таку невеличку, але файну, чорненьку, у квѣточки. Знаете, ни до строѣвъ ми, али все таки и мине скортѣло хоть разъ за пекъ рôкъ, вôдъ коли-мъ си вôддала, нову фусточку на голову завезати. Ни стара я ше, ой нѣ, ше ми лишь двацѣкъ сѣмъ рôкъ минуло. Але гадаете, довго-мъ си нею натѣшила? Десь той иродъ придививъ си, тай разъ яки-мъ була на роботѣ, тай вытягъ изъ скрынѣ тай понѣсъ до коршмы. Я въ нидѣлю до фустки, а фустки нима. Я у плачь тай пытаю си: „Федоре, десь дѣвъ фустку?“ А вôнъ чинить си, шо й нѣчьо ни знае. А я тогды вже ни стерпѣла тай кажу: „А бодай тѣ побила лиха година тай нищѣслива! А ты ни доста шо мѣнѣ ни справишь, али ше й тото, шо я собѣ сама справою, вѣносишь?“ А вôнъ ше бувъ трохи пеный вôдъ учера, тай ше й усердивъ ся, тай екъ ухопивъ сокиру зъ пôдъ лавы, тай екъ ми угативъ, ажь емъ умлѣла. Дѣти зґвалтували, прибѣгла сусѣда, екось мѣ вôдратувала. Адѣтъ, уже нынѣ петницѣ, а ше ми лице спухло и голова болить, али нима екъ лижьити, дѣти сиротьита вже вчера лишь кришку хлѣба ѣли.

И бѣдна жѣнка схилила голову и втирала сльозы рукою.

— Бѣдни вы, Парасочько, бѣдни, али я вамъ кажу, шо екъ бы я такъ екъ вы, то бымъ бôгме ни терпѣла, лишь бымъ го покинула, тай ишла у мѣсто служити! Дежь вамъ такъ вашь молодый вѣкъ для такого звѣра губити?

— Е, Катеринко, для звѣра — та то такъ, али дѣти? Тажь вôнъ — таже вôнъ тато моимъ дѣтямъ, тай ксьондзъ насъ у церковѣ звѣнчьивъ, тай екъ вôдъ него йти?

— Ой дѣти, дѣти, таже такъ, правда; али за него то й ни згадуйти! Шо зъ того, щости у церковѣ вѣнчьиний, коли васъ бе! Єкъ бы я такъ, то бымъ и йому также голову провалювала! О, я свого нибôжчика добри у рукахъ тримала, тай таки доки вôнъ живъ, добри ми було, ни потрѣбуваламъ си панамъ за псьичй грошѣ вѣслугувати, аби ихъ...

— Цитьте, цитьте, Катеринко; адѣтъ, уже онде йдуть, тай екъ учують, шо вы говорити, тай ше готовы насъ у роботу ни взети! Лѣпшѝ псьичѝ грошѣ, екъ нѣекй, а народу нынѣ богато понасходило си, е въ кимъ вѣбирати!

— Таже я вже мовчу! Отъ сараку чоловѣкъ, и слова на воленъ сказати, такъ екъ бы хтѣвъ! Я вже тихо...

Зъ „Л. Н. В.“

*) Комуна — мѣскій, громадскій урядъ.

Зъ приповѣстокъ Будды.*)

О заслузѣ.

Бувъ собѣ богатый чоловѣкъ, що мавъ звычай скликувати до себе сусѣдныхъ Брамановъ, обдаровувати ихъ богатыми дарами и приносити великі жертвы богамъ.

А Благословенный сказавъ: Єслибъ чоловѣкъ приносивъ тысячу жертвъ що мѣсяця и дававъ дары безперестанку, вôнъ не зрôвнаесь тому, хто бодай невеличку хвилю е справедливый.

Дальше Будда говоривъ: Є чотыри роды жертвъ: першій, коли жертва е велика а заслуга мала; другій, коли жертва е мала и заслуга мала; третый, коли жертва е мала а заслуга велика и четвертый, коли жертва е велика и заслуга велика.

Перше лучаесь тодѣ, коли чоловѣкъ вôддарае жите въ цѣли жертвованя его богамъ, полученого зъ обѣдами и веселôстю. Тодѣ жертва е велика, але заслуга справдѣ дуже мала.

Малою е жертва и заслуга, коли чоловѣкъ въ захланности свого недоброго серця задержуе для себе часть зъ того, що намѣривъ жертвувати.

Великою однакъ е заслуга, хочь жертва мала, если чоловѣкъ приносить еѣ въ любови и зъ бажанемъ рости въ розумѣ та добротѣ.

Вкôнци великою е жертва и заслуга, наколи богатый чоловѣкъ безкористно и зъ розумомъ Будды, дае жертвы и основуе институціи для добра людскости, щобы просвѣтити умы ближныхъ и заспокоити ихъ потребы.

Миротворець.

Два короле посперечались мѣжь собою о кусень землѣ и вже мало прийти до войны мѣжь ними.

А Будда побачивши королѣвъ зъ ихъ вôйсками готовыми до борбы, попросивъ, щобы ему росповѣли причину своеи суперечки. Выслухавши одну и другу сторону, вôнъ сказавъ:

„Я вырозумѣвъ, що ся земля, о котру спорите, мае вартôсть для декотрыхъ зъ вашихъ людей, але чи мае она вартôсть сама въ собѣ кромѣ тои вартости яку мае для людей?“

„Нѣ, она сама въ собѣ не мае жадноі вартости“, була вôдповѣдь.

Татагата продовжавъ: „Коли вы станете до борбы, чи не е правда, що многі зъ васъ зôстануть въ нѣй убити, а навить королѣвскій житя будуть выставлені на небезпеченьство?

„Справдѣ“, вôдповѣли ему короле, „що въ борбѣ мусять згинути многі зъ нашихъ людей, а й нашй житя не будуть безпечнй.“

„А кровь людей“, питавъ дальше Будда, „чи мае менче вартости сама въ собѣ якъ кусень землѣ?“

„Нѣ“, вôдказали короле, „житє людей а особливо королѣвъ, е вельми цѣнне, оно не дасть ся нѣчимъ оплатити“.

Тодѣ Будда сказавъ: „И вы хочете жертвувати тимъ, що мае такъ велику вартôсть задля того, що не мае жадноі вартости?“

По сѣмъ злôсть опустила королѣвъ и они погодились мирнымъ способомъ.

Голодный песъ.

Бувъ собѣ разъ великій царь, що дуже гнобивъ свôй народъ и пôдданѝ ненавидѣли его. Почувши, що Совершенный е въ его царствѣ, царь сей конечно забажавъ видѣти его. Коли Благословенный прийшовъ передъ него, царь запитавъ: „Чи не можешь дати менѣ яку науку, що розôрвалабъ мене а заразомъ була хосенною для мене?“

Благословенный вôдповѣвъ: „Роскажу тобѣ повѣстку про голодного пса: Одного разу живъ недобрый тиранъ, а богъ Индра перебравши ся за стрѣльця зôйшовъ на землю вразъ зъ демономъ Маталі, котрый перекинувъ ся въ великаньского пса. Коли стрѣлецъ и песъ увôйшли до палаты, песъ начавъ выти такъ страшно, що ажь муры палаты трясли ся у своихъ пôдвалинахъ. Перестрашеный тиранъ покликавъ стрѣльця до себе и поспытавъ чому песъ вые такъ страшно. „Вôнъ голоденъ“, вôдказавъ стрѣлецъ, и сейчасъ наляканый тиранъ приказавъ дати ему ѣсти. Вся ѣда приготована на королѣвскій бенкетъ опинилась скоро въ писку сего великаньского пса, але вôнъ не перестававъ выти. Тодѣ ще больше давали ему ѣсти, выпорожнили всѣ припасы королѣвскіи, але и те було надармо, песъ вывъ дальше и дальше. „Чижь нема нѣчо на свѣтѣ, що заспокоилобъ голодъ сего страшного собаки?“ — поспитавъ тиранъ въ роспуцѣ. „Нѣчо“, вôдказавъ стрѣлецъ, „хиба може мясо зъ усѣхъ его ворогôвъ“. „Хтожь ті его вороги?“ запитавъ неспокôйно тиранъ. Стрѣлецъ вôдповѣвъ: „Песъ буде выти такъ довго, якъ довго суть голоднѝ люде у краю, а его ворогами всѣ тѝ, що суть несправедливі и гноблять бѣдныхъ“. Тодѣ тиранъ нагадавши собѣ свои злі вчинки, покаявъ ся и почавъ жити справедливо.

Скôнчивши оповѣданє, вôдозвавъ ся Благословенный до поблѣдшого царя тими словами: „Сколько рызы, великій царю, почуешь выте пса, пригадай собѣ ту науку Будды, а може навчишь ся якъ заспокоити голодъ сего страшного пса“.

*) Будда, великій учитель, що живъ около 500 лѣтъ передъ Христомъ.

Великій тыждень въ Єрусалимѣ.

Приготованя до Великого Тыжня починають ся въ Єрусалимѣ вже зъ початкомъ великого посту. Товпы народа зô всѣхъ сторôнъ христіяньского свѣта зъѣзджають ся на той часъ до святого мѣста, однѣ зъ побожности, другѣ зъ цѣкавости, щобы приглянутись вôдбуваючимъ ся пôдъ той часъ богослуженямъ та церемоніямъ и звидѣти достопамятнѣ мѣсця.

Въ Великій Четверъ рано вôдбуваесь на подвôрю передъ Церквою Святого Гробу обрядъ обмываня нôгъ. Товпа народа залягае тодѣ не лишь саме подвôре церкви, але пхаесь также до вôконъ и на дахи сусѣдныхъ домôвъ та заповняе ведучѣ туда улицѣ. На пôдвысшенôмъ мѣсци на тронѣ засѣдае патріярхъ, зверненый лицемъ до всходу сонця. Вколо него засѣдае дванайцятьохъ священикôвъ, представляючи дванайцятьохъ апостолôвъ. На каждôмъ розѣ пôдвысшеня стоить величезна свѣчка; на передѣ пôдвысшеня столець а на нѣмъ Євангеліе.

Одяги священикôвъ зовсѣмъ не нагадують поєдинчихъ одягôвъ колишныхъ рыбакôвъ Галилейскихъ, а що до ризъ патріярха, то они будять подивъ и заздрôсть въ неоднôмъ жѣночôмъ серци. Они вышиванѣ золотомъ та прикрашенѣ дорогими каменями и мусять стояти не малѣ грошѣ. На головѣ патріярха красуєсь дорога митра.

Оденъ священикъ вôдчитуе вôдповѣднѣ подѣ уступы зъ Євангелія св. Йоана. Патріярхъ скидае зъ себе верхну одежу, оденъ священикъ здôймае ему зъ головы корону, другій пôдкочуе рукавы та перевѣшуе черезъ рамя ручникъ. Теперь патріярхъ обмивае дванайцятьомъ священикамъ ноги рожевою водою, яка находить ся въ срѣбнôмъ начиню. Тымчасомъ прочане тиснуть ся до пôдвысшеня, бажаючи дôстати хочь каплю воды, якои патріярхъ уживае до обмиваня нôгъ.

Пôсля обмытя нôгъ и короткого перестанку, патріярхъ и трехъ священикôвъ представляють Исуса на молитвѣ въ городѣ Гетсиманьскôмъ. Патріярхъ клякае у стôпъ сходôвъ ведучихъ на пôдвысшене, а священики вôддаляють ся не много, представляючи собою трехъ сплячихъ ученикôвъ. Опôсля занимають знову свои мѣсця на пôдвысшеню и одягають себе и патріярха въ ризы та вкладають на его голову корону. Теперь фотографъ находячій ся въ противолежнôмъ вôкнѣ дôстае знакъ вôдобрати сцену. По скôнченю обряду, процесія вертае назадъ до церкви а патріярхъ кропить по дорозѣ людей водою, котрою обмивавъ священикамъ ноги.

Въ Велику Пятницю берутъ невелику фігуру Спасителя кладуть на хрестъ и прибивають до него. Опôсля знимають зъ хреста и несуть черезъ церковь до „каменя помазаня", що находить ся передъ гробомъ. Потôмъ вôдносять до самого гробу, де складають на мармуровôй плытѣ и де она остае ажь до Воскресеня.

Однакъ найважнѣйшимъ и найцѣкавѣйшимъ днемъ зъ цѣлого Великого Тыжня не є нѣ Велика Пятниця, нѣ Великодна Недѣля, але Велика Субота, коли то, якъ кажуть, святый огонь сходить зъ неба въ каплици Святого Гробу въ присутности патріярха, а сей передае его черезъ умысно на се зробленѣ отворы священикамъ, а тѣ знову людямъ такъ, що той огонь удѣляесь не лишь всѣмъ, що на той часъ присутнѣ въ Єрусалимѣ, але и въ цѣлôй Палестинѣ, а навить заносить ся прочанами ажь до чужихъ, далекихъ краѣвъ.

Кождый чоловѣкъ, що находить ся въ Велику Суботу рано въ Церкви Святого Гробу, або на еѣ подвôрю, мае що найменше одну свѣчку; многѣ мають по три свѣчки звязанѣ разомъ на знакъ св. Тройцѣ, а ще иншѣ мають вязанки зложенѣ зъ 33 свѣчокъ, бо стôлько лѣтъ живъ Христосъ на земли. Цѣлыми годинами чекае народъ въ темнôй, повнôй задухи и выпарôвъ людскихъ церкви, а деякѣ таки у нѣй ночують та весь часъ стоять попиханѣ, и поштурхованѣ турецкими жовнѣрами, що роблять дорогу для рôжныхъ религійныхъ и свѣтскихъ процесій, або партій тыхъ подорожныхъ, що пôдкуплять турецкихъ жовнѣрôвъ, щобы имъ дôстатись на добре, выгôдне мѣсце. Подорожнѣ рôжныхъ краѣвъ облягають своихъ конзулѣвъ зъ просьбами выстаратись для нихъ о выгôднѣ мѣсця, звôдки моглибъ бачити „чудо".

Коло полудня певно назбираесь около шѣсть тысячь людей въ самôй церкви, а вдруге стôлько жде пôдъ церквою. Замѣшане въ церкви и поза церквою не до описаня. Кождый старае ся выпхати другого, щобы самому станути якъ найблисше Стятого Гробу.

Кромѣ того взаимного попиханя себе, чути, ще накликуваня мущинъ, крики жѣнокъ и плачь дѣтей. Найбôльше крику и несупокою роблять Греки и Арабы.

Посередъ сего замѣшаня чути часъ вôдъ часу въ рôжныхъ мовахъ голосы: „туть е грôбъ Исуса Христа", або „Исусъ Христосъ вôдкупивъ насъ", або „сей день радôсный для христіянъ, але сумный для жидôвъ" и т. п.

Коли усѣ процесіи увôйшли до церкви, наступае тишина. Гасять всѣ свѣчки и лямпы у церкви. Звôнъ звонить и чути голосъ спѣвакôвъ. Процесія обходить поволи Грôбъ и стае передъ его входомъ. Патріярхъ входить до невеличкои каплички, яка находить ся въ самôмъ Гробѣ.

Теперь все втихло наче макъ сѣй — кождый ожидае чогось незвычайного. Заразомъ якась непевнôсть панує. Чи зôйде „святый огонь" зъ неба якъ сходивъ сотки лѣтъ, щобы переконати зôбраныхъ, що Духъ Святый объявляе себе въ гробѣ огнемъ такъ, якъ колись зôйшовши на Апостолôвъ? Отворы, черезъ якѣ огонь мае вказатись, обсадженѣ побожными людьми, що мають мати щасте одержати першѣ святу полумѣнь. Нагло въ рукахъ священика стоячого найблисше Гробу зъявляесь велика походня вся въ огни и въ мигъ ока цѣла церковь стае освѣтлена; звôдси подають огонь тымъ, що на дворѣ, тѣ знову подають его другимъ, такъ, що за хвильку видно горѣючѣ свѣчки всюды по мѣстѣ у вôкнахъ, дверяхъ, ба навить на дахахъ найвысшихъ будынкôвъ. Мущины и жѣнкина выпередки старають ся дôстати святый огонь можливо найскорше. Опôсля нагрѣвають свои руки въ полумѣни свѣчки и натирають свои лиця, волосе, одягъ. Дальше гасять свѣчки, выливають розтопленый вôскъ на долонѣ и знову натирають нимъ лиця и руки. Вôскъ и лôй зъ свѣчокъ капае на одяги и головы зворушеныхъ прочанôвъ, але они зовсѣмъ на се не зважають.

Зъ церкви Святого Гробу несуть спеціяльнѣ пôсланцѣ на быстрыхъ коняхъ запаленѣ свѣчки до церковь Вифлеему и Назарета та засвѣчують лямпы, якѣ не смѣють згаснути ажь до другого зôсланя „святого огня" зъ неба. Хто першій донесе святый огонь до церкви и запалить лямпу, того держать въ найбôльшôй почести.

Злѣ языки говорять, що огонь сей робить самъ патріярхъ, коли находить ся въ каплици Гробу Господнього, але тысячки прочанôвъ, що приходять туда свято вѣрять, що огонь зсилаесь просто зъ неба.

Коли вже всѣ дôстануть святый огонь, люде розходять ся и церковь замыкають.

Невдовзѣ однакъ громады людей знову спѣшать до церкви; якъ минувшои ночи такъ и теперь мущины, жѣнки и дѣти сплять въ церкви выжидаючи пôвночи, коли начне ся утреня воскресна и при звуцѣ звонôвъ понесесь велична пѣсня:

Христосъ Воскресъ!

Велика Пятниця на Филипинахъ.

Филипинець любить процесіи. Вôнъ тѣшить ся, ступаючи нога за ногою неразъ цѣлыми милями по повныхъ пороху улицяхъ мѣста и дорогахъ, та слѣдуючи зъ капаючою свѣчкою въ руцѣ и вôдкрытою головою за великими хоругвами, на котрыхъ красують ся образы рôжныхъ святыхъ. Мущины и жѣнки, немовлята на рукахъ и дѣти, що заледви перестали рачкувати, сивоволосѣ старцѣ и молодѣ дѣвчата, все те бере участь въ процесіяхъ не зважаючи на горячѣ лучѣ тропічного сонця и вертае домôвъ доперва о заходѣ. Цѣкаве видовище представляють малѣ дѣти. Вôдъ маленька привчовують ихъ матери брати участь въ процесіяхъ, и они дрôбочуть попри нихъ своими товстыми, непевными нôжками, а пôдъ вечеръ ихъ на пôвъ несуть а на пôвъ тягнуть за собою до дому.

Процесіи тѣ мають свôй початокъ вôдъ коли Испанцѣ основали першу христіяньску кольонію на островахъ. Они остають зъ року на рôкъ все такѣ самѣ, незмѣннѣ, и такими зôстануть ще мабуть на довгѣ вѣки, а однакъ Филипинцѣ любують ся въ нихъ, а навить для чужинця не суть они безъ интересу.

Найбôльшою и найцѣкавѣйшою зъ рôчныхъ филипиньскихъ процесій е тая, яка вôдбуваесь що року въ Великодну Пятницю въ Манилѣ, а котрои выхôдною точкою е тамошна катедра.

Вчасъ пополудни велике подвôре передъ катедрою начинае наповнятись людьми. Мущины, жѣнки и дѣти, зъ котрыхъ майже кожде держить довгу свѣчку въ рукахъ, начинають обсѣдати сходы катедры. Другѣ розкладають ся купками въ тѣни деревъ находячихъ ся на подвôрю, ще иншѣ сидять на парканѣ. Такъ минае около двѣ годины, а тымчасомъ число зôбраныхъ росте въ тысячѣ. Однакъ помимо такого числа людей нема тамъ крику. Є лишь пôвголосный шепôтъ и синый, запахучій дымъ зъ тысячѣ папиросôвъ находячихъ ся въ устахъ мущинъ, жѣнокъ та дѣтей, уносить ся хмарою въ гору та розплываесь помѣжь листями деревъ.

Тымчасомъ въ нутрѣ старои, обôдранои, вохкои и холоднои катедры, представляесь зовсѣмъ вôдмѣнный видъ. Хоругвы, фаны и образы стоять рядами та роздѣлюють величезну наву церкви на кôлька частей. Де лишь е хочь троха мѣсця тамъ стоить свѣчка и кидае свое миготяче млаве свѣтло на пересуваючѣ ся постати набожныхъ богомольцѣвъ, перешептуючихъ ся мѣжь собою жѣнокъ, та цѣкавыхъ чужинцѣвъ. Въ катедрѣ взглядно темно и тому треба певного часу заки ввôйшовшій зъ надвору потрафить розрôжняти предметы въ серединѣ величезного будинку. Десь въ укрытю, хоръ священикôвъ та аколитôвъ спѣвае пѣсню носовыми, приглушеными голосами. Спѣвъ той подôбный до вôддаленого жужжаня великого рою пчôлъ. Передъ престоломъ стоить дванайцятьохъ хлопцѣвъ зъ кадильницями въ рукахъ и разъ вразъ кадять; хмары густого, тяжкого дыму уносять ся зъ ихъ кадильниць и роблять и такъ неможливый вже воздухъ, просто удушаючимъ. Побожнѣ Филипинцѣ и ихъ жѣнки клячать на камѣннôй пôдлозѣ и молять ся на пацьоркахъ, другѣ менше побожнѣ молять ся сидячи въ лавкахъ. Цѣкавѣ чужинцѣ пересуваючи ся тутъ и тамъ, приглядають ся образамъ на фанахъ, свѣчникамъ, дорогимъ прикрасамъ, штучнымъ цвѣтамъ та вѣнцямъ.

Чимъ блисше до години въ котрôй мае начатись процесія, тымъ менче стае людей въ костелѣ, а всѣ выходять на двôръ. Вкôнци выносять ся всѣ хто не мае бизнесу въ серединѣ. Якійсь часъ панує спокôй, перерва, а тымчасомъ священики прикрашують и убирають фаны та фігуры. Опôсля даесь чути зъ середины спѣвъ маестатичного псальма и поволи начинають высуватись зъ катедры на двôръ, фаны, хоругвы, образы, фігуры, а все ажь блѣстить вôдъ золота та дорогихъ каменѣвъ, або ихъ имітацій. Народъ втихомиряесь и коли тôлько покажешь зъ дверей яка хоругвъ або образъ сейчасъ ступае за нею творячи два ряды гусака; попередъ народу идуть священики и спѣвають.

Деякѣ фігуры особливо тѣ, що на кôлкахъ суть природнои величины, якъ фігура Исуса Христа, Пресвятои Дѣвы, Маріи Магдалины и апостолôвъ; другѣ суть меншѣ. Всѣ они прикрашенѣ въ пестробарвнѣ одяги, що Филипинцямъ дуже подобаесь. Фігура Пресвятои Дѣвы мае на собѣ самыхъ діямантôвъ и рубінôвъ вартости 75 тысячь долярôвъ, кромѣ прикрасъ золотыхъ та срѣбныхъ, перстенѣвъ и другихъ дорогихъ каменѣвъ. Єѣ короны не повстыдалась бы жадна королева. Марія Магдалина прибрана не менче богато.

Мабуть деякѣ Филипинцѣ помимо своеи побожности радо бы присвоили собѣ дещо зъ дорогоцѣнныхъ прикрасъ святыхъ, але велике число священикôвъ все мае на нихъ бачне око.

Заки рушить процесія священики порядкують народъ. Они бѣгають тутъ и тамъ енергічно, дають знаки, але все те дѣесь безъ замѣшаня и крику. Священики по бôльшôй части мовчаливѣ, зъ аскетичными лицями; на ногахъ мають черевики а деякѣ носять лише шкôрянѣ сандалы, черезъ що зовуть ихъ босыми.

Попереду процесій йде найлѣпша банда, опôсля фаны, образы, фігуры, священики, народъ, знову банда, образы, фігуры, фаны, священики, народъ и такъ дальше. Кромѣ бандъ на дутыхъ инструментахъ берутъ въ процесіи участь такожь оркестры смичковѣ. Почесне мѣсце посередъ походу займають Святѣ Тайны.

Въ походѣ однакъ нѣхто не задержуе такту. Кождый иде собѣ якъ хоче. Оденъ бѣжить, другій скаче, третый ступае поволи. Деякѣ пристають по дорозѣ, розглядають ся на боки, витають ся зъ приятелями та знакомыми, що стоять на сайдвоку. Що-до одягôвъ, то панує найбôльша рôжнороднôсть не лишь мѣжь свѣтскими, але и духовными учасниками процесіи. Монахи рôжныхъ орденôвъ одягненѣ рôжнобарвно: деякѣ въ синѣ, деякѣ въ бурѣ, ще иншѣ въ чорнѣ одяги; Августиніяне носять ся чорно, Домінікане носять чорне зъ бѣлымъ. Бородатѣ Реколеты, Капуцины и Францѣшкане рѣзко вырôжняють ся вôдъ гладко выголеныхъ своихъ товаришôвъ: Єзуітôвъ, Домініканôвъ и Августиніянôвъ. Словомъ, рôжнороднôсть якъ найбôльша и коли дивитись на весь походъ зъ далека, якъ вôнъ тягнесь середъ уносячихъ ся надъ нимъ клубôвъ пороху — то представляесь вельми цѣкавый видъ.

Малѣ хлопцѣ, аколіты, зъ поважными гордыми лицями, покритыми порохомъ и потомъ, йдуть попередъ фанъ та образôвъ, а скôлько разы процесія застановить ся, всѣ спѣвають.

Кождый чоловѣкъ иде зъ вôдкритою головою, а жѣнки закидають на голову хустинки покриваючѣ ихъ сильно наолѣйоване волосе. Кождый чоловѣкъ въ походѣ е настроеный серіозно.

Тутъ котить ся товстенькій Домініканьскій патеръ, чорный вôдъ пороху, що осѣвъ на его спôтнѣлôмъ лици, вôнъ разъ-вразъ обтираесь хустинкою; такъ и видно, що волѣвъ бы усѣсти въ холоднôмъ кутку монастыра зъ молитвословомъ та пацьорками въ рукахъ — але щожь мае робити? — вôнъ сопить и иде. За нимъ спѣшить згорблена, сивоволоса старушка. Силъ въ неѣ небогато, але якъ видно зъ еѣ затисненыхъ устъ и руки зложенои въ кулакъ, она не попустить, мусить вôдбути процесію до кôнця. За нею, держачись еѣ спôдницѣ, дробить неволикій дѣтвакъ; вôнъ скрививъ ся немовь до плачу, видно вже ноги зболѣли, але бабуня на се не зважае — она йде впередъ, мусить и дѣтвакъ бѣчи за нею. А ось тамъ молода, гарна дѣвчина опустила свôй рядъ и наближилась до стоячого на сайдвоку чоловѣка. Хтобы думавъ, що она хоче сѣрника, щобъ засвѣтити свою погаслу

свѣчку — такъ нѣ. Она справдѣ просить сѣрника, але на те, щобъ запалити папіроса, опôсля иде куряче якійсь часъ сайдвокомъ рôвно зъ своимъ покиненымъ рядомъ та держить погаслу свѣчку внизъ кнотомъ, а коли скôнчила курити, просить о другого сѣрника, засвѣчуе наново свою свѣчку, занимае назадъ въ рядѣ свое мѣсце и иде дальше вдоволена, весела.

А банды! Тй не надармо идуть зъ процесіею. Коли одна зъ нихъ грае яку святу пѣсню, то друга неразъ сусѣдна навить, тне вôдъ уха популярну мельодію, побуджуючи въ се спосôбъ умучену товпу до дальшого маршу.

Процесія тревае около трехъ годинъ. Зразу переходить головными улицями, опôсля иде на передмѣстя и крутыми уличками вертае назадъ до катедры. Тутъ знимають дорогоцѣнности зъ образôвъ и замыкають ихъ до безпечныхъ сховкôвъ а народъ погасивши свѣчки, понакривавши головы, та позакурювавши папіросы, поволи розходить ся домôвъ.

Велика рôчна процесія скôнчилась.

Родичѣ и дѣти.

Одного разу запытала ся одна жѣнка славного лѣкара, коли властиво треба зачати выховувати дитину. На се вôдповѣвъ лѣкарь: Що найменше сто лѣтъ, заки дитина прийде на свѣтъ.

Слова тй суть дуже правдивй, але на жаль мало хто звертае на се увагу. Теперь такій вѣкъ, що люде жиють лишь вынѣшнымъ днемъ, а про завтра, про будучность нѣхто и не подумае.

Безусловно конечнымъ е, щобы дитина котра приходить на свѣтъ була здорова, щобы еѣ родичѣ були здоровй; а щобы родичѣ були здоровй, доконечнымъ е, щобы и ихъ родичѣ були здоровй и такъ дальше. Отже слова доктора суть правдивй, коли мы розважимо, що дѣти хорыхъ родичѣвъ суть также хорй, а противно здоровыхъ, здоровй. Се мы можемо завважати найлѣпше въ житю. Найменьше слабостей е середъ сѣльского народа, котрый хочь тяжко працюе, але дыхае свѣжымъ воздухомъ, ѣсть здоровй, простй стравы. Тому найкрасше розвивають ся дѣти сѣльскй, а по школахъ они найлѣпше учать ся. Чому такъ? Бо у здоровыхъ родичѣвъ суть здоровй и розвиненй дѣти. Не такъ е по мѣстахъ, де вразъ зъ культурою закрадають ся и рôжнй хоробы. Впрочѣмъ самъ народъ говорить, якъ той а той чоловѣкъ може мати здорову дитину, коли вôнъ самъ е слабовитый, або его жѣнка слабовита?

Щобы дитина була розвинена, мусить бути здорова. Коли побачите яку тумановату, нерозвинену дитину, то причину сего сейчасъ знайдете на еѣ родичахъ. Батько такои дитины найчастѣйше запивае ся, або терпить на якусь невылѣчиму хоробу, такъ само и мати. И тотй блуды родичѣвъ сейчасъ вôдбивають ся на ихъ дѣтяхъ, и дѣти стають подôбными родичамъ, або и переходять ихъ.

Въ старину, коли прийшла на свѣтъ слаба дитина, тогдѣ кидали еѣ на жиръ дикимъ звѣрятамъ и тому не було тогдѣ слабыхъ дѣтей. А теперь коли уродить ся слаба дитина, то родичѣ сейчасъ кличуть лѣкарѣвъ, а конецъ того такій, що та дитина вырастае собѣ на калѣку. Але на те е та рада, що если батько слабый, то нехай не женить ся, такъ само и мати.

Зовсѣмъ природно, що обовязкомъ родичѣвъ е не лишь привести на свѣтъ здоровй дѣти, але треба также ихъ добре выховати.

Звычайно такъ бувае, що родичѣ старають ся впоити въ свои дѣти свою натуру. „До кого вôнъ вдавъ ся" каже розгнѣваный батько на своего сына, „чому вôнъ не мае моеи натуры?" Се е найбôльшій блудъ, якій поповнюють родичѣ въ выхованю своихъ дѣтей, бо впоюють въ нихъ свои блуды, хочь самй того не бачать.

Много е такихъ родичѣвъ, котрй роблять свои нерозумнй дѣти вôдвѣчальными за кождый поступокъ.

Они не зважають на те, що дитину треба перше навчити, що дитинѣ треба перше вытолковати, чому того не повинна робити, бо то зле, а то повинна робити, бо то добре, лишь сварять на ню и карають. Розумнѣйшй родичѣ звычайно не гнѣвають ся на дитину, если она зробить щось нерозважного, божь прецѣнь кождый чоловѣкъ, що хочь троха думае, знае, що дитина тому не все винна.

Непростимый грѣхъ поповнюють тй родичѣ, котрй выховують свои дѣти въ страху и боязни до себе, думаючи, що коли дитина боить ся ихъ, то вже певно нѣчого злого не буде робити. Може бути, що коли дитина боить ся родичѣвъ, то зô страху передъ карою зъ початку буде ґречна и слухняна, але вôдтакъ буде закривати передъ родичами свои проступки и буде ихъ ошукувати, буде брехати передъ ними, щобы лишь выкрутити ся вôдъ кары. А дежь е у такои дитины любовь до родичѣвъ. Чи е се можливе, щобы мы могли полюбити того, кого боимо ся? Нѣ, нѣколи. Страхъ передъ родичами выкликуе лишь ненависть до нихъ у дѣтей, и тй родичѣ, котрй выховують свои дѣти въ страху до себе, выховують собѣ ворогôвъ въ своихъ власныхъ дѣтяхъ.

Часто лучае ся, що родичѣ, щобы вôдзвычаити свою дитину, щобы не брехала, страшить еѣ, що брехунôвъ зъѣдають вовки, беруть циганы. И така дитина, заки еще мала, то боячи ся вовкôвъ не буде брехати, але коли пôдросте, тогдѣ щезне страхъ передъ вовками, але охота до брехнѣ не щезне и дитина буде брехати знова, але вже мудрѣйше якъ перше. Чи не розумнѣйше бы то було, якбы родичѣ вытолкували и поучили дитину, длячого не повинна брехати, мѣсто страшити еѣ якимись карами?

Найважнѣйша рѣчь при выхованю дѣтей е та, щобы выробити въ нихъ характеръ. А дитина е якъ рôля, що на нѣй засѣе ся, те и зôйде и выросте. Чимъ красшій засѣвъ, чимъ бôльше труду завдають собѣ родичѣ въ выхованю дѣтей, тымъ бôльшу мають потѣху. Але богато е такихъ родичѣвъ, котрй зъ дѣтьми обходять ся такъ якъ зъ худобою, а за найменшій непослухъ хапають за патикъ и побивають свои дѣти. Такй родичѣ певно не заслугують на те, щобы були родичами, бо и звѣрину, если побивае ся, то она знаровить ся, призвычаить ся до побоѣвъ, и тогдѣ она вже до нѣчого. Такъ е зъ нерозумною дитиною! Чи завдали собѣ коли таке пытане тй родичѣ, що выховують свои дѣти при помочи патика? Чи подумали они коли надъ тымъ, що дитина побивана затрачуе встыдъ, затрачуе характеръ, а родичѣвъ своихъ ненавидить такъ якъ катôвъ?

Неразъ можна почути якъ каже батько: „Томъ-си выховавъ сына, що теперь на старôсть и помочи менѣ не хоче, певно замаломъ його бивъ".

А не знае старый сердега, що той сынъ власне черезъ побоѣ за дитинныхъ часôвъ стративъ до батька серце, а теперь коли пôдрôсъ, то и не чуе вдячности до родичѣвъ, бо и за що, хиба за тй побоѣ?

Дитину выховувати, значить выховувати себе самого. И се е дѣйсна правда, бо знаня выховуваня нѣхто не унаслѣджуе, але мусить ся самъ научити. Щобы выховати дитину, мусять родичѣ пôзнати свои хибы, и мусять пôзнати хибы дитины, и доперва тогдѣ старати ся выкорѣнити тото всьо у дитины, але не патикомъ, не страхомъ та карами, але лагôдно въ добрый спосôбъ вытолкувати дитинѣ, чому то, що она робить е зле, а якъ повинна робити, щобы було добре. Можна научити патикомъ дитину, щобы перестала брехати, але чи можна еи научити також и любови до правды, то е велике пытане.

Выховане дѣтей тутъ въ Америцѣ, загально взявши, е далеко лѣпше, чимъ въ старôмъ краю. Справдѣ пôдносять ся закиды, що американьскй дѣти суть зле выхованй и мало поважають своихъ родичѣвъ. Але коли мы порôвнаемо ихъ зô старокраевыми дѣтьми, то таки мусимо признати, що американьскй дѣти суть лѣпше выхованй. Американьскй дѣти зже вôдъ маленькости призвычаюе ся до самостôйности, а если нема у нихъ такого чутя до родичѣвъ, то въ тôмъ вина выключно родичѣвъ, котрй не умѣють якъ слѣдъ обходити ся зъ дѣтьми. Американьска дитина мае далеко бôльше свободы и почутя своеи гôдности, чимъ дитина старокраева. А те е выпливомъ обставинъ, якй тутъ панують. Родичѣ мужики въ старôмъ краю, вже вôдъ маленькости учать дитину, що пана дѣдича чи кого тамъ иншого все треба въ руку поцѣловати, треба низенько поклонити ся, а въ Америцѣ того нема, и тому та дитина почувае свою гôдность, бо она бачить, що она такъ само людина, якъ и той панъ чи дѣдичъ.

Конецъ кôнцѣвъ, если родичѣ хочуть мати добре выхованй дѣти, мусять такъ зъ ними обходитись, якими ихъ хочуть мати.

Абы дѣти були розумнй, мусять родичѣ розумно зъ ними обходитись; абы дѣти любили родичѣвъ, мусять родичѣ зъ любовю зъ ними обходитись, абы дѣти були лагôднй, мусять и родичѣ бути лагôднй; абы дѣти були роботящй, мусять и родичѣ бути роботящй; абы дѣти були тверезй, мусять и родичѣ бути тверезй; абы дѣти були правдомовнй, мусять и родичѣ любити правду; однымъ словомъ якими хочуть мати родичѣ свои дѣти, такими мусять ихъ выховати, такій примѣръ зъ себе самыхъ мусять давати своимъ дѣтямъ.

До чого братись рускимъ дѣвчатамъ въ Америцѣ?

Маемо на думцѣ дѣвчата, що приходять зъ краю а не тй якй тутъ родженй або выхованй. Такй дѣвчата еміґрантки звычайно идуть до найлихшихъ и найнездоровшихъ фабрикъ якъ табачнѣ, регсовнѣ и т. п., идуть на службу до жидôвъ, або сидять у знакомыхъ безъ роботы та ждуть чи що не трафить ся, значить, чи хто не схоче зъ ними оженитись. Лишь дуже мале число рускихъ дѣвчатъ иде на службу до Англикôвъ. Отже пôсля нашои гадки найлѣпше булобъ, еслибъ рускй дѣвчата вмѣсто сидѣти бездѣльно и чекати на жениховъ, або вмѣсто служити по жидахъ та робити по такихъ фабрикахъ якъ регсовнѣ або табачнѣ — ишли на службу до Англикôвъ.

Чому?

Тому, бо нѣ въ фабрицѣ, нѣ у знакомыхъ дѣвчина не навчить ся того, що въ поряднôмъ англійскôмъ домѣ. Въ фабрицѣ, научить ся що найбôльше однои роботы, якои тамъ потрѣбують, але не навчить ся опрятности, чистоты, порядку, праня, вареня и другихъ робôтъ, якй кожда дѣвчина, що хоче колись стати своею газдинею повинна знати. Розумѣе ся, що того всего не годна наша дѣвчина навчитись и у своихъ знакомыхъ, де все иде по бôльшôй части на старокраевый ладъ.

Дальше, рускй дѣвчата повиннй ити до Англикôвъ на службу тому, бо лишь тамъ могуть навчити ся англійского языка и набрати оглады. Фабрика языка ихъ не навчить, а вже о якôй такôй огладѣ и говорити шкода.

Те саме треба сказати о мешканю середъ краянôвъ.

Третою причиною чому рускй дѣвчата повиннй йти на службу до Англикôвъ е те, що на такôй службѣ могуть бôльше заробити якъ въ фабрицѣ. Служницямъ платять вôдъ 6 до 20 и бôльше долярôвъ на мѣсяць, а кромѣ сего кожда дôстае порядне мешкане, харчь та ще и рôжнй дарунки на Christmas, если ся добре справуе. Ощадна и розумна дѣвчина, що не любить выдавати грошей на рôжнй вытребеньки, та не позычае грошей всякимъ вуйкамъ, стрыкамъ, кумамъ або й кавалерамъ — може заощадити майже цѣлу свою заслуженину. А въ фабрицѣ що заробить? Чижь мало е такихъ рускихъ дѣвчатъ, що мешкають по кôльканайцять въ двохъ, трехъ темныхъ комнатахъ, спять на диляхъ, на снѣдане ѣдять яблока та старй кексы, а заробляють 2 до 3 доляры на тыждень? Розумѣе ся, що зъ такого зарôбку не то що вôдложити не можна нѣчого, але и жити нема защо.

Впрочѣмъ выстарчить лишь поглянути на руску дѣвчину зъ фабрики а таку, що служить въ порядномъ англійскôмъ домѣ, щобы переконатись що лѣпше, чи робота въ фабрицѣ, чи порядна служба. Коли така, що служить, выглядае здорово, гарно приодѣта а своимъ поведенемъ не рôжнить ся вôдъ американьскои lady, то дѣвчина, що робить въ фабрицѣ звычайно выглядае блѣдо, одягъ на нѣй бѣдный а поведене немного вôдмѣнне вôдъ дѣвчатъ „ґрінорокъ".

Правда, служба обмежуе свободу дѣвчины, алежь знову не такъ дуже. Кожда служниця мае право выйти до знакомыхъ бодай разъ або два на тыждень тай за те, она и менче грошей выдасть. А що зъ тои волѣ робôтницѣ фабричнôй, если еѣ треба окупити своимъ здоровлемъ и недостаткомъ?

Єсли дѣвчина, що служить и потерпить троха задля ограниченя своеи волѣ, то она скорше може зложити собѣ грошѣ и лѣпше вôддатись, якъ тая, що робить въ фабрицѣ, а те що научить ся: домашнои роботы и языка, стане еѣ въ пригодѣ на цѣле житє. Мѣжь тимъ фабрична робôтниця не могучи заощадити гроша, мусить выходити за першого лѣпшого, а коли стане газдинею, то знае тôлько въ домашнôмъ господарствѣ, що и перша лѣпша ґрінорка зъ тою лише рôжницею, що коли ґрінорка звычайно здорова, то дѣвчина, яка робила кôлька лѣтъ въ фабрицѣ, збулась немало свого колишнього здоровля.

Тому то нашою радою для кождои дѣвчины, що приходить зъ краю есть: ити на пару лѣтъ служити до порядного англійского дому. А що Англики вымагають вôдъ служницъ деякого знаня и сприту, то добре бы було, щобы рускй дѣвчата, сли можливо, вже зъ краю приходили пôдготовленй до службы, тай тутъ, щобы приготовлялись до сего. У тôмъ моглибъ богато доброго зробити товариства жѣночй въ старôмъ краю и руска жѣноча організація въ Америцѣ.

Зъ еміґраційного руху.

Зъ іміґрантôвъ прибувшихъ на початку сего мѣсяця до Болтіморъ, завернено до краю 11 зъ Угорщины, 5 зъ Австріи, 3 зъ Росіи, 2 Македонцѣвъ и одного Турка.

Послѣдными лѣтами прибувае пересѣчно 8000 Японцѣвъ до Америки, особливо до захôдныхъ державъ. Позаякъ Японцѣ спритнй люде и вôдбирають хлѣбъ бѣлымъ робôтникамъ, то повстала аґітація, щобы не допускати Японцѣвъ до Америки, подôбно якъ не допускають Хинцѣвъ. Тимчасомъ се неможливе, бо Японъ не Хины и въ разѣ ухваленя такого права черезъ тутешный конґресъ, Японъ певно силою старавъ бы ся змусити Сполученй Державы до задержаня давно обовязуючихъ умовъ, заключеныхъ мѣжь Япономъ а Спол. Державами.

Въ Лютôмъ прибуло 67.117 еміґрантôвъ до Спол. Державъ, се е о 33.150 бôльше, якъ того самого мѣсяця 1904 року.

Въ Мартѣ прибуло 97.000 іміґрантôвъ до Ню Йорку, се е о 47.877 бôльше якъ въ Мартѣ 1904.

6-го с. м. прибуло до Бостонъ зъ Ливерпулъ въ Англіи небувале доси число, бо ажь 2010 іміґрантôвъ. Видно, що люде начинають ѣхати не лишь до Ню Йорку, але и до другихъ портôвъ. Сй еміґранты въ бôльшôй части Бѣлорусы, Литвины, Поляки и Жиды.

Російскі Нѣмцѣ, що втѣчуть передъ войскомъ, ѣдуть до Aurora, Ill. и сусѣдныхъ мѣстъ.

Въ Crookston, Minn. завязавъ ся іміграційный комітетъ, маючій на цѣли спроваджувати еміґрантôвъ на фармы до повѣтôвъ Polk, Marshall, Kittson, Roseau и Red Lake.

До фабрикъ въ Фолъ Риверъ, Масс. пхають ся купами російскі Жиды.

Пані Ю. Латропъ зъ Чікаґо, обзнакомлена докладно зъ еміґраційнымъ рухомъ въ публичной промовѣ высказалась противъ того, щобы не допускати неписьменныхъ до Спол. Державъ. „Се несправедливо", говорила она „выключати чесныхъ и здоровыхъ іміґрантôвъ тому тôлько, що они не мали способности научитись читати и писати, а впускати тихъ письменныхъ, котрі неразъ больше шкôдливі для загалу якъ неписьменні."

Невдовзѣ мае бути отворена резервація Індіянъ племени Чіпева въ Мінесотѣ. Резервація ся обнимае 230.000 акрôвъ поля. Землю буде роздавати урядъ за малою оплатою.

Сполучені Державы образовують теперь скôлько тутъ мешкае Хинцѣвъ. Въ якôй цѣли се роблять, поки що не знати.

10-го Апрѣля громада зложена зъ 500 іміґрантôвъ прибула до Пôвн. Дакоты. Цѣкаво бы знати звôдки, тому що свого часу була поголоска, що до Америки выбираесь 200.000 украиньскихъ штундистôвъ.

Неапольскій Банкъ мае 45 філій въ Америцѣ, котрі высилають що року до краю 30 міліонôвъ долярôвъ заощадженыхъ Италійцями.

Въ полудневôмъ Бостонѣ мае станути будôвля Am. Slavonic A. L. Ass'n коштомъ $15.000.

Іміґранты могуть найти роботу при будôвляхъ на передмѣстяхъ Ню Йорку. Минулого року майже чверть міліона еміґрантôвъ остало въ Ню Йорку, ввиду того показалась потреба побудованя великого числа новыхъ домôвъ.

Якъ строгими суть іміґраційні власти супроти прибуваючихъ іміґрантôвъ показуе слѣдуючій примѣръ. Кôлька днѣвъ сему прибувъ другій разъ до Америки Давидъ Мурикъ, російскій жидъ. Мавъ лишь 85 центôвъ при собѣ и выглядавъ ляхо, але мае тутъ двѣ сестры, зъ котрыхъ кожда варта вôдъ 2—5 тисячь дол. и мавъ за собою опѣку іміґраційного жидôвского товариства. И сестры и товариство хотѣли зложити бондъ, що Мурикъ не стане публичнымъ тягаромъ, ба навить ѣздили въ сѣй справѣ до Вашингтону, але не помогло нѣчого. Мурика вôдôслано до краю задля слабого его здоровля.

10-го Апрѣля прибуло на одномъ лишь корабли 953 Японцѣвъ до Санъ Франсиско.

13-го с. м. 23 кар Шведскихъ и Италійскихъ еміґрантôвъ выѣхало зъ Ню Йорку на фармы до Пôвн. Дакоты и до Небраски.

Рôжні добродѣйні товариства высилають зъ Анґліи бѣдныхъ людей на фармы до Канады. Оденъ лишь корабель, що прибувъ 17-го зъ Ливерпулъ до Галіфаксъ привѣзъ 1200 такихъ еміґрантôвъ.

Не лишь до Сполученыхъ Державъ, але и до Анґліи наплывае велике число еміґрантôвъ зъ континентальнои Европы; за те многі Анґлійцѣ выносять ся до Канады та полудневои Африки.

Многі фармеры зô стейтôвъ Вашинґтонъ, Монтана, Айдаго и Ореґонъ еміґрують до Канады.

Стейтъ Мінесота ухвaливъ право, силою котрого признaчено 28 тисячь долярôвъ на познакомлене людей зъ землею и богатствомъ Мінесоты та справлене туда еміґраційного руху.

До Галіфаксъ Канада, прибуло доси сего року 20.000 еміґрантôвъ зъ самои Анґліи.

Въ Філаделфіи, Па. арештовано кôлькохъ еміґрантôвъ, що мали фальшовані ситизеньскі паперы.

Въ 1904 роцѣ 199.886 еміґрантôвъ прибуло до Буенос Айресъ въ полудневôй Америцѣ; 126 тисячь зъ нихъ були Европейцѣ.

Въ протягу минулого року прибуло 89.442 жидовъ до Ню Йорку, зъ того російскихъ жидôвъ было 66.536, румуньскихъ 4 856 и 16.507 галицкихъ. Злучені добродѣйні товариства выдали своимъ одновѣрцямъ въ одномъ роцѣ 217 тисячь запомоги; въ сей способъ помогли 10.334 жидôвскихъ родинъ.

Трансатлянтійскі кораблѣ привозять пересѣчно 1000 еміґрантôвъ, хотяй число еміґрантôвъ на деякихъ зъ нихъ доходить 2300. Однакъ многі еміґранты вертають такожь до краю. Оденъ корабель минувшого тыждня повѣзъ до краю 1500 еміґрантôвъ.

17 го привѣзъ зъ Гавру до Ню Йорку французкій корабель 1500 еміґрантôвъ. Мѣжь еміґрантами були многі зъ Австріи. На французкихъ корабляхъ дають людямъ вино за обѣдомъ и обходять ся добре. Кораблѣ сеи лініи стають въ Джерзі Сіти.

Стейтъ Полуднева Каролайна отворивъ офисъ въ Ню Йорку пôдъ ч. 15 Broad Str., цѣлею котрого буде спроваджувати еміґрантôвъ до Полудневои Каролайны. Кромѣ сего мають выслати кôлькохъ агентôвъ до Европы, щобы аґітували за еміґрацією до Полуд. Каролайны.

Державы Тексасъ, Колоредо и Каліфорнія роблять всякі зъусиля, щобы стягнути до себе іміґрантôвъ, котрі опôсля сталибъ фармерами. Въ тôй цѣли позасновували товариства: Texas State Immigration Society, Colorado State Realty Ass'n и California Promotion Committee. Те саме роблять и другі полудневі та захôдні стейты.

Дещо цѣкавого.

СВЯТО ВЕСНЫ.

Поганьскі народы вôдъ давныхъ лѣтъ святкували приходъ весны. Деякі зъ нихъ вѣрили, що сонце на зиму вôдходить въ темный пôвнôчный край, а земля засипляе, тому тѣшились зъ повороту сонця и пробудженя землѣ, а зъ нею пробудженя всеи природы. Таке свято обходили давні Саксоны, Римляны и другі народы, а Персы мали звычай въ часѣ того свята обдаровувати одні другихъ яйцями якъ символъ воскресенія тѣла.

ПИСАНКИ ВЪ РОСІИ.

На Великдень царска родина въ Росіи роздае писанки знакомымъ и высокимъ урядникамъ. Деякі зъ тихъ писанокъ суть золоті, ба навить прикрашені дорогими каменями и представляють немалу вартôсть.

ЗВÔДКИ ПÔШОВЪ ЗВЫЧАЙ ПИСАТИ ЯЙЦЪ?

Сирійскій соловѣй мае мати найгарнѣйшій голосъ зô всѣхъ птахôвъ. Кажуть такожь, що вôнъ потрафить выдавати зъ себе найсумнѣйші тоны. Отже переказъ каже, що въ нôчь передъ воскресенемъ сидѣвъ соловѣй на оливнôмъ деревѣ въ огородѣ Йосифа зъ Ариматеѣ, тамъ де въ новоныкутômъ гробѣ спочивавъ Исусъ. Соловѣй той спѣвавъ жалôбно цѣлу нôчь, а коли наспѣвъ ранокъ, яйцѣ въ его гнѣздѣ були мальовані въ рôжні барвы. Тому мы пишемо яйцѣ на Великдень на память того самотного Божого спѣвака, що спѣвавъ при гробѣ Исуса.

Иншї кажуть, що крашене яець було уживане ще передъ Христомъ, черезъ Перзôвъ и Римлянъ а навить Татарôвъ. Въ трумнахъ татарскихъ выкопаныхъ въ Росіи находжено крашені яйця. Трумны ті походили зъ передхристіяньскихъ часôвъ.

ТАНЕЦЬ ПОСЕРЕДЪ ЯЕЦЬ.

Бувъ звычай давный у Франціи, що на Великдень збиралась громада молодѣжи на площи и розкладала на земли яйцѣ въ певнôмъ вôдступѣ одно вôдъ другого. Опôсля ишли въ танецъ (звычайно нареченый и наречена) уважаючи, щобы подчасъ танцю не збити нѣ одного яйця. Котра пара вспѣла перетанцювати танецъ не збивши нѣ одного яйця, вважалась дуже щасливою и анѣ родичѣ тогды не противились еѣ супружеству.

МОЖНА ТЕЛЕҐРАФОВАТИ ЗЪ КОРАБЛЯ ДО АНҐЛІИ.

Зô всѣхъ кораблѣвъ, які плавають по Атлянтійскôмъ Океанѣ, 28 мають бездротный телеґрафъ Марконього. Вôдъ першого Сѣчня сего року анґлійскі телеґрафічні офисы принимають телеґрамы, при помочи якихъ можна порозумѣватись зъ людьми находячими ся на тихъ корабляхъ, котрі мають системы Марконього. Плата взглядно невелика 12½ цента за слово. Розумѣе ся, що въ той самъ спосôбъ можь высилати телеґрамы зъ корабля на сушу до Анґліи.

ГРИЗОТА СОВѢСТИ У КОНЯ.

Недавно ставъ ся въ Стокгольмѣ, шведскôмъ мѣстѣ такій выпадокъ. Зô стайнѣ одного бровару вырвавъ ся кôнь и побѣгъ геть улицями мѣста. Разомъ зъ конемъ выбѣгъ такожь песъ, що всегда перебувавъ въ стайни. Вôнъ брехавъ сильно и перебѣгавъ зъ однои сторони коня на другу, але не вôдступавъ вôдъ него нѣ на хвилю. И кôнь и собака були въ якъ найлѣпшôмъ настрою. Однакъ радôсть ихъ скоро перемѣнилась въ смутокъ. Кôнь выкидаючи задними ногами подѣливъ нехотячи собаку и то такъ сильно, що собака упала на землю, заскавулѣла а земля покрилась кровю. На щасте, тутъ бувъ близько чоловѣкъ, що бѣгъ за конемъ стараючись его пôймати и кôнь пôднѣсъ собаку та забравъ назадъ до стайнѣ. Скоро лишь кôнь почувъ выте свого товариша, сейчасъ ставнувъ, повернувъ свою голову — а побачивши кровь догадавъ ся що скоилось. Опôсля опустивши въ низъ голову, пôшовъ и собѣ повôльною ходою до стайнѣ. Вôнъ мавъ такій выглядъ якъ колибъ гризла его совѣсть.

Смѣшне.

У КОГО БÔЛЬШЕ СВЯТЪ.

Жидъ зъ хлопомъ перечили ся, у кого бôльше святъ, у жидôвъ, чи у Русинôвъ.

— Слухай, Иване, — каже жидъ, — кôлько у насъ е святъ, тôлько я тобѣ волосôвъ зъ головы вымкну.

— Добре, — каже Иванъ, — а я тобѣ такъ само, кôлько е у насъ.

Почавъ жидъ рахувати.

— У насъ е Судный день, то разъ! Трубки, то два! Кучки, то три! Гамана, то штири! Пейсахъ, то пять! Зелені свята, то шесть.

— Ну, далѣ! — каже хлопъ.

— Що далѣ? А у васъ хиба бôльше?

— Ну, у насъ е перше Рôздво, то разъ! Друге Воскресене, то два!

Тай такъ вычислюе далѣ по одному, и за кождымъ жидови оденъ волосочокъ микъ! А далѣ сирчкрило єя йому, тай каже:

— А потомъ е трохъ святыхъ! А потомъ е сорокъ святыхъ! А нарештѣ е всѣхъ святыхъ! — Тай за тымъ словомъ якъ ухопить жида обома руками за пейсы, якъ торгне зъ усеи силы — чисто вырвавъ.

НА ЩО?

— Цигане, чому ты хаты не покриешь? Adи, всюда цюрить!

— Та якъ теперь покрывати, коли дощь иде.

— Та теперь нѣ, але якъ погода.

— Якъ погода? А тогды на що?

ЯКЪ УКРАИНЕЦЬ МОСКАЛЯ ЗДУРИВЪ.

Приѣхавъ Украинець до Москвы, ставъ передъ царскою палатою, тай дивуеть ся. Ажь надбѣгае Москаль.

— Ей ты, землякъ, ты што делаешь?

— Та нѣчо — мовить переляканый Украинець. — Отъ галки на палатѣ рахую.

— Ахъ, ты сякой, такой, — розкричавъ ся на него Москаль, — да какъ ты сьмеешь на нашей матушкі царіци дворце ґалокъ считать. Сѣчасъ скажі, сколько насчіталь?

— Та... сорокъ.

— Сорокъ! Сѣчасъ сорокъ рублей штрафу давай!

Що робити. Вынявъ бѣдолаха сорокъ рублѣвъ, тай давъ напасному Москалеви. Сей грошѣ въ жменю, тай побѣгъ. А Украинець дивить ся за нимъ, тай усмѣхаеть ся хитро, тай каже:

— Ото дурный Москаль. А я таки одуривъ його, бо не сорокъ нарахувавъ, а вôсмьдесять!

РУСИНЪ И МОСКАЛЬ.

Питавъ ся Русинъ Москаля: „Коли въ васъ Великдень?"

— Ну, каже Москаль, великъ день въ Петровку.

— Але коли Воскресеніе?

— У насъ що недѣлѣ (а недѣлю зовуть вони воскресенемъ). Зъ тимъ и розôйшли ся, не порозумѣвшись зъ собою.

НЕ ДУРЕНЬ.

Понѣсъ чоловѣкъ полотно на ярмарокъ, тай у вечеръ вкрали. А вôнъ приходить до дому: Ото, жѣнко, нынѣ цѣлый день страхъ полотно крали; але я не дурень, я цѣлый день свое носивъ, ажь въ вечерь вкрали!

ГРѢХИ.

Здыбавъ мѣрошникъ (мельникъ) орендаря въ пеклѣ и питавъ его, за що ту сидишъ? Вôдповѣдае орендарь: Бо я не доливавъ. А мѣрошникъ каже: Ей, говоришь, ты не доливавъ, та сидишь, але я бизъ верхъ бравъ, та сиджу. Той грѣхôвъ заробивъ, же не доливавъ, а той, же бравъ бизъ верхъ.

СВИНЯ СВИНЕЮ.

Понѣсъ чоловѣкъ святити на Великдень паску, мясо, яйцѣ... Посвятивъ, вертае до дому; але слизько було на дворѣ, посовгнувъ ся, перехиливъ ся на еденъ бôкъ, а мясо вылетѣло, впало на землю тай ся повaляло. А вôнъ пôдноситъ го та каже: И святи свиню, то свиня вее буде свиневъ.

ПАНЬСКА ЧУПРИНА.

— Чоловѣче, бôй ся Бога, ратуй мене! — кричавъ потопаючій лихій панъ.

Хлопъ уздрѣвши го зъ берега, задумавъ ся, тай каже:

— А якъ же васъ, пане ратувати, коли васъ бы за лобъ тягнути, а вы нашъ панъ?

— Тягни якъ хочь, абы лишь смерти не пожити.

Хлопъ думае, думае — ажь надбѣгло бôльше людей, тай кажуть:

— Дежь пана можна за чуприну брати? Щобы вôнъ вже бувъ за панъ, абы го мужикъ за чуприну сѣпавъ!

— Та певно, обôзвавъ ся знову хтось — що не годить ся; бо видно, що паньска чуприна не до того, то лишень мужицка чуприна на то на свѣтѣ, абы ю паны тягнули, якъ хотять и куды хотять!

Оттакъ люде радили ся, радили, та балакали на березѣ, що робити; а панъ кричавъ: Хто въ Бога вѣрує, ратуйте! — кричавъ, тай втопивъ ся.